

Kalbų kontaktai Mažojoje Lietuvoje XVIII a.

Slavizmai Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ leksikoje.

Kristina Telyčėnaitė

Department of Slavic and Baltic Studies, Finnish, Dutch and German

Degree: 15 credits

Subject: Baltic Studies

Baltic Languages, Degree Project for a Degree of Master (One year)

Spring term 2020

Supervisor: Prof. Pēteris Vanags

English title: Language contacts in Lithuania Minor in the 18th century. Slavism in the lexicon of Kristijonas Donelaitis' poem "Metai"

Stockholms
universitet

Kalbų kontaktai Mažojoje Lietuvoje XVIII a.

Slavizmai Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ leksikoje.

Kristina Telyčėnaitė

Abstract

The target of this study are Slavic loan words, which were widely used in Lithuanian language in 18th century. Plenty of researches faced a problem to distinct which of Slavic language (Ruthenian (Belarusian), Polish or Old Russian) made the biggest influence to Lithuanian. The study will be focused on the Slavic loan words in the poem “Metai” by Kristijonas Donelaitis, the first work of fiction in Lithuanian language created in Lithuania Minor. The research will be done through the analysis of K. Donelaitis lexica in the poem, the selection of Slavic loan words, classification of them according to the Slavic language they belong and in which field of life they were used. Finally the conclusions will be made. Findings led to the difficulty to define through which Slavic language the loan words came to Lithuanian language. Due to close interaction and same Slavic language branch, these languages are quite similar between each other. The target of the thesis will be to identify, which Slavic language did the biggest influence to K. Donelaitis lexicon. The field was little researched, so the results will serve for the future research.

Keywords

The poem “Metai” by Kristijonas Donelaitis, 18th century, Slavic loan words, Lithuanian, Ruthenian, Polish, Old Russian languages, Language contacts, Grand Duchy of Lithuania, Lithuania Minor.

Contents

1.	IŽANGA	1
2.	TEORINĖ DALIS	3
2.1.	Kalbų kontaktai	3
2.2.	Skoliniai – kas tai?	4
2.3.	Slavizmų problematika	6
2.4.	Lietuvių, rytų slavų ir lenkų kalbų istorija	9
2.5.	Kristijono Donelaičio „Metai“	10
2.6.	Mokslinės literatūros apžvalga	12
3.	PRAKTINĖ DALIS	15
3.1.	Tiriamąo darbo metodologija	15
3.2.	Rezultatų analizė	19
3.2.1.	Semantinių grupių ir pogrupių duomenų analizė	19
3.2.1.1.	Visuomeninis gyvenimas	19
3.2.1.1.1.	Šventės, šventimas	19
3.2.1.1.2.	Religija	19
3.2.1.1.3.	Muzikos instrumentai	19
3.2.1.1.4.	Dalinės išvados	20
3.2.1.2.	Titulų, būvio, profesijos, giminystės ryšių, tautybės pavadinimai	21
3.2.1.2.1.	Titulai	21
3.2.1.2.2.	Būvio pavadinimas	21
3.2.1.2.3.	Profesijos pavadinimas	22
3.2.1.2.4.	Giminystės ryšių pavadinimas	22
3.2.1.2.5.	Tautybės pavadinimas	23
3.2.1.2.6.	Dalinės išvados	23
3.2.1.3.	Namai	24
3.2.1.3.1.	Drabužiai, galvos apdangalai	24
3.2.1.3.2.	Virtuvė	25
3.2.1.3.3.	Namai, kiemas	25
3.2.1.3.4.	Ligos	25
3.2.1.3.5.	Dalinės išvados	26
3.2.1.4.	Ūkis	27
3.2.1.4.1.	Darbas	27
3.2.1.4.2.	Augalai	27
3.2.1.4.3.	Gyvūnai	28
3.2.1.4.4.	Matavimo vienetai	28
3.2.1.4.5.	Dalinės išvados	29
3.2.1.5.	Teisėsauga, pinigai, ginklai	30

3.2.1.5.1. Teisės sauga	30
3.2.1.5.2. Pinigai	30
3.2.1.5.3. Ginklai	30
3.2.1.5.4. Dalinės išvados	31
3.2.1.6. Reiškiniai, dalykai	32
3.2.1.6.1. Apibrėžti dalykai	32
3.2.1.6.2. Neapibrėžti dalykai	32
3.2.1.6.3. Santykiai	33
3.2.1.6.4. Daiktai, objektai	33
3.2.1.6.5. Dalinės išvados	34
3.2.1.7. Ypatybės, būdo savybės	35
3.2.1.7.1. Ypatybės	35
3.2.1.7.2. Teigiamos būdo savybės, ypatybės	35
3.2.1.7.3. Neigiamos būdo savybės, ypatybės	35
3.2.1.7.4. Dalinės išvados	36
3.2.1.8. Veiksmai	38
3.2.1.8.1. Vidinio veiksmo veiksmazodžiai	38
3.2.1.8.2. Judėjimo veiksmazodžiai	38
3.2.1.8.3. Neigiami veiksmai	38
3.2.1.8.4. Dalinės išvados	39
3.2.1.9. Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės	40
3.2.1.9.1. Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės	40
3.2.1.9.2. Dalinės išvados	41
3.2.2. Lentelės duomenų aptarimas	41
3.3.3. Pirminės išvados	42
4. IŠVADOS	44
Literatūros sąrašas	46
Priedas A: K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų reikšmės ir galimų kalbų kilmės lentelė.	49

1. IŽANGA

Aštuonioliktame amžiuje Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė (LDK) apėmė didžiulę teritoriją. Joje gyveno daugybė tautų, kurios išpažino skirtingus tikėjimus ir puoselėjo įvairias tradicijas, bet, nepaisant to, LDK vyravo slavų kalbos. Šio Magistro darbo tikslas išanalizuoti slavų kalbų skolinius pirmoje lietuvių kalba parašytoje poemoje – Kristijono Donelaičio „Metai“. Ši poema sukurta aštuonioliktame amžiuje, kai lietuvių kalbą buvo užgožusios lenkų, rusėnų, senoji rusų ir vokiečių kalbos. Lietuvių kalba buvo laikoma antrarūšė ir ja daugiausiai kalbėjo valstiečiai. Mažajoje Lietuvoje, kur ir buvo išleista poema „Metai“, vyravo visai kitokia kultūrinė ir demografinė situacija, nes ją valdė vokiečių protestantai. Ši teritorija labai skyrėsi nuo daugiakultūrės ir daugiakalbės LDK, kurioje vyravo katalikiškas tikėjimas. K. Donelaičio „Metai“ buvo pirmoji poema, parašyta lietuvių kalba. Ji tapo klasikiniu lietuvių kalbos grožio simboliu ir išverstas į daugybę pasaulio kalbų.

Darbo tikslas:

- Išrinkti slavizmus iš K. Donelaičio poemos „Metai“.
- Nustatyti slavizmų kilmę, iš kurios, rusėnų, lenkų, ar senosios rusų, kalbos jie kilę bei suklasifikuoti išrinktus žodžius, priklausomai nuo to, kuriai slavų kalbai jie priklauso ir kurioje gyvenimo srityje kuri kalba buvo daugiausiai vartojama.
- Suklasifikuoti gautus rezultatus, juos išanalizuoti ir aptarti.

Šio Magistro darbo objektas yra XVIII a. lietuvių raštijos paminklo, K. Donelaičio poemos „Metai“, išleistos 1818 m. Karaliaučiuje, slavizmai. Atliekant tyrimą bus siekiama sinchroniškai aprašyti slavizmų etimologiją ir nustatyti jų integracijos į lietuvių kalbą priežastis.

Atlikta nemažai tyrimų, analizuojančių aštuoniolikto amžiaus slavizmus. Sudarytas ne vienas slavizmų žodynas. Galima rasti net K. Donelaičio leksikos žodyną, tačiau dar nėra tirta ir analizuota K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų kilmės problematika. Be to, nebandyta suklasifikuoti, kuri slavų kalba padarė didžiausią įtaką K. Donelaičio leksikai ir kurioje srityje buvo vartojama viena ar kita slavų kalba.

Šio darbo hipotezė skambėtų taip: XVIII a. Mažajoje Lietuvoje K. Donelaičio sukurtos poemos „Metai“ leksikoje daugiau pasiskolintų slavizmų iš rusėnų kalbos, lyginant su lenkų ir senąja rusų kalba.

Magistro tiriamasis darbas bus sudarytas iš penkių dalių:

- Įžangos, kurioje bus pristatyta Magistro darbo struktūra, aptarta šio darbo reikšmė slavizmų tyrime ir apibūdinta tiriamojo darbo metodika.

- Antroje šio darbo dalyje bus aptarta kalbų kontaktų sąvoka, slavizmų kilmės nustatymo problematika, išanalizuota ir aprašyta slavų kalbų įtaka lietuvių kalbai, politinė ir lingvistinė situacija LDK ir Mažojoje Lietuvoje, istorinės aplinkybės ir K. Donelaičio kūrinių vertė bei įtaka Lietuvos kultūrai. Galiausiai apžvelgta mokslinė literatūra nuo senųjų iki dabartinių laikų, aptarta, kokie tyrimai atlikti šioje srityje, kas dar nebuvo tirta ir kokios vyrauja spragos.

- Trečioje dalyje K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmai bus išrenkami, analizuojami skirtingų šaltinių pagalba ir tiriami.

- Ketvirtoje dalyje bus aptarti gauti rezultatai.

- Penktoje šio darbo dalyje bus pateiktos išvados.

Šis tiriamasis darbas bus orientuotas tik į slavizmų tyrimą K. Donelaičio poemoje „Metai“, nes slavų kalbos padarė didžiausią įtaką to meto lietuvių kalbai. Šiame darbe nebus tiriami dialektizmai, germanizmai ir kitų kalbų skoliniai, nes jiems išanalizuoti K. Donelaičio kūrinyje „Metai“ reikėtų atskiro tyrimo. Taip pat šiame Magistro darbe nebus analizuojami poemoje „Metai“ rasti slavų kilmės hibridai, nes ši tema taip pat verta atskiro tyrinėjimo.

Šio darbo pagrindinis tyrimo šaltinis – XVIII amžiuje parašyta K. Donelaičio poema „Metai“¹. Leksinė analizė bus paremta K. Donelaičio leksikos žodynu, kurį sudarė J. Kabelka², įvairių autorių sudarytais slavizmų bei etimologiniais žodynais, kuriuose skolinių kilmė plačiai išnagrinėta bei moksliniais straipsniais, kuriuose bandyta išgryninti slavizmų klasifikaciją. Galiausiai bus aptarti gauti rezultatai ir atlikta žodžių analizė, priklausomai nuo to, kuriai slavų kalbai jie priklauso bei kurioje gyvenimo srityje kuri kalba dažniausiai naudojama. Tyrime bus pasitelkti šie metodai: teorinė ir turinio analizė, lyginamoji analizė, matematinė-statistinė analizė bei kiekybinė ir kokybinė duomenų analizė.

Šis mokslinis tiriamasis darbas bus indėlis į lietuvių kalbos slavizmų bei į K. Donelaičio leksikos tyrimus. Naujausi moksliniai rusėnų, lenkų ir senosios rusų kalbos bei daugybės senųjų lietuvių kalba parašytų tekstų tyrimai padės atrinkti ir suklasifikuoti slavizmus. Esant daugybei mokslinių šaltinių bus gan nesunku surinkti reikiamą medžiagą ir ją aptarti.

¹ Donelaitis, Kristijonas, Metai: [poema], Kaunas: Kalendorius, [2012] (Vilnius : BALTO).

² Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius.

2. TEORINĖ DALIS

2.1. Kalbų kontaktai

Kalbų kontaktai yra visiškai natūralus reiškinys, su kuriuo kalbos susiduria nuolatos. Gali būti įvairių skolinimosi formų. Šiais laikais kalbų kontaktai vyksta dėl globalizacijos, masinių kelionių ir glaudaus bendravimo tarp įvairių kalbų ir tautų per susirašinėjimą internetu ar kitas modernių technologijų priemones. Būtent kontaktas yra lingvistinių mainų šaltinis, todėl nedažnai pokyčiai kalboje įvyksta už tam tikro kalbų kontaktų ribų. „Kalbų kontaktai dažniausiai lemia leksikos, bet ne struktūrinius pokyčius kalboje“³. Praeityje didžiausia dalis kalbų kontaktų buvo žmonėms bendraujant akis į akį, o kalbantieji mokėjo abi kalbas.

Labai retai kalba nepatiria kitų kalbų įtakos. Kasdienybėje žmonės kontaktuoja vieni su kitais ir dažniausiai kalbama viena ar dviem užsienio kalbomis. Dvikalbystė ar trikalbystė jau yra tiesioginis kalbų kontaktas, taigi taip žodžiai perduodami iš vienos kalbos į kitą. Apie 70-80 proc. pasaulio populiacijos yra dvikalbė arba daugiakalbė. Kas metus į kalbas patenka ar yra naujai sukuriami šimtai naujų žodžių. Pasaulyje tūkstančiai kalbų ir žmonės, kasdien kalbėdami skirtingomis kalbomis, palaiko tarpusavio ryšį. Taigi natūralu, kad kalboje randasi vis naujų žodžių. Tokie naujai iš vienos į kitą kalbą atėję žodžiai vadinami skoliniais.

Apibrėžti kalbiniam kontaktams mokslininkai pasitelkia du terminus: etniniai kontaktai ir kultūriniai kontaktai. „Etniniais kontaktais vadinamas tiesioginis skirtingų tautų bendravimas, dažniausiai jis nulemtas bilingvizmo arba multilingvizmo. Kultūrinių mainų terminas paprastai apibrėžia skolinimąsi per rašytinius šaltinius, kai nėra teritorinio susisiekiimo“⁴. Kalbant apie LDK, pastebimos tiek etninių, tiek kultūrinių kontaktų apraiškos, tačiau didžiausią įtaką tam padarė žmonių dvikalbystė.

LDK buvo daugiatautė ir daugiakalbė. Joje buvo kalbama daugybe kalbų, gyveno daugybė etninių grupių, išpažinta daugybė religijų todėl daugkalbystė klestėjo valstybės administracijoje, kariuomenėje, versle ir tarptautiniuose mainuose. Tai lėmė kalbos pokytį, dėl kurio lietuvių kalboje atsirado daug skolinių⁵ bei tarptautinių žodžių (iš vieno šaltinio kilusių ir daugelyje kalbų paplitusių skolinių⁶). „Visi LDK gyventojai buvo laikomi „lietuviais“,

³ Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Development of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hickey, (p.p. 31).

⁴ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 18).

⁵ Urbutis Vincas, Barbarizmai. Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/barbarizmai-69141> (žr. 2020 05 03).

⁶ Jakaitienė Evalda, Tarptautiniai žodžiai. Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/tarptautiniai-zodziai-94256>, (žr. 2020 05 03).

nepriklausomai nuo žmonių kilmės, kalbos ar religijos“⁷. Glaudūs ilgalaikiai kontaktai su slavais pakeitė lietuvių kalbos leksiką bei gramatiką.

Etninė Mažosios Lietuvos gyventojų sudėtis buvo kitokia nei LDK. Didžioji Mažosios Lietuvos gyventojų dalis buvo dvikalbiai, kalbėjo lietuvių ir vokiečių kalbomis, o vokiečių kultūra tapo jų savitumo dalimi. Mažosios Lietuvos gyventojai XVI amžiuje priėmė evangelikų liuteronų tikėjimą, todėl ir kultūriniu atžvilgiu jie skyrėsi nuo LDK gyvenusių lietuvių, išpažinusių katalikybę. Iki 1709-10 m. maro lietuviai sudarė Mažosios Lietuvos gyventojų daugumą ir gyveno daugiausia kaime, o miestuose vyravo vokiečiai. Šioje teritorijoje „labiausiai plito germanizmai, tačiau net ir čia buvo plačiai naudojami slavizmai“⁸. Prūsijos valdžia, įgyvendindama Liutero teiginį, kad tikėjimas turi būti skelbiamas gimtąja kalba, skatino lietuviškai mokančių kunigų ruošimą bei religinės literatūros lietuvių kalba rengimą. Tai buvo viena iš esminių priežasčių, kodėl Mažojoje Lietuvoje tiek ilgai gyvavo lietuvių kalba.

Mažojoje Lietuvoje buvo dedamos didžiulės pastangos išgryninti ir standartizuoti lietuvių rašomąją kalbą. Taip atsitiko dėl to, kad Vakarų Europoje sklido mokslo plėtros idėjos. Lietuvių kalbos, istorijos ir kultūros buvo mokoma parapijinėse mokyklose. Taip pat Mažojoje Lietuvoje buvo aktyviai leidžiamos lietuviškos knygos. Mažojoje Lietuvos buvo išspausdinta pirmoji knyga lietuvių kalba, pirmoji lietuviška Biblija, pirmoji lietuvių kalbos gramatika, pradėtas leisti pirmasis laikraštis lietuvių kalba.

2.2. Skoliniai – kas tai?

Anot E. Jakaitienės⁹, skoliniais vadinami kalbos vienetai, atėję iš kitų kalbų ar tarmių. Retai kada skolinamos morfemos, sintaksės konstrukcijos, garsai. Skoliniai skirstomi pagal kilmę ir amžių. Dažniausi kalboje leksiniai skoliniai. Lietuvių kalboje galime sutikti tris pagrindines leksinių skolinių grupes: slavizmai, germanizmai ir tarptautiniai žodžiai, kurie paplitę daugelyje kalbų, bet kildinami iš to paties šaltinio. Lietuvių kalboje taip pat aptinkama skolinių iš suomių bei latvių kalbų, tačiau jų yra nedaug.

Slavizmai yra skoliniai iš slavų kalbų. Glaudūs baltų ir slavų kalbų kontaktai lėmė, kad baltų kalbos perėmė nemažai slavų kalbos žodžių. A. Smetona siūlo pagal kilmę slavizmus skirstyti į baltarusizmus, polonizmus, rusizmus¹⁰. Dėl slavų kalbų panašumo neretai sunku nustatyti, iš kurios slavų kalbos konkrečiai žodis perimtas, todėl tokie žodžiai bendrai vadinami

⁷ Bednarczuk Leszek, 2013, Languages in contact and conflict on the territory of the grand duchy of lithuania (gdl) Acta Baltico-Slavica, 37 SOW, Warszawa, (p.p. 21).

⁸ Dini, Pietro Umberto, 2014, Foundations of Baltic Languages, Vilnius: Eugrimas, (p. p. 491).

⁹ Jakaitienė Evalda, Skoliniai, Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/skoliniai-87301>, (žr. 2020 05 03).

¹⁰ Smetona Antanas, Slavizmai, Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/slavizmai-87554>, (žr. 2020 05 03).

slavizmais. Slavizmai skirstomi į senuosius ir naujuosius. Grubiai tariant, senieji slavizmai laikomi iki XX amžiaus vidurio, o vėlesni – naujieji slavizmai.

„Pagrindinis skirtumas tarp skolinių ir tarptautinių žodžių yra jų nagrinėjimas: tarptautinių žodžių nagrinėjimui svarbiausia pirmasis šaltinis, iš kurio žodis paplito po kitas pasaulio kalbas“¹¹. Tokių tarptautinių žodžių forma besiskolinančiose kalbose skiriasi, nes pritaikoma besiskolinančios kalbos sistema. Kitaip skirstomi slavizmai: „jeigu germanų žodis į lietuvių kalbą atėjo per lenkų kalbą, jis laikomas polonizmu, bet ne germanizmu“¹².

Kilmės atžvilgiu E. Jakaitienė¹³ visą leksiką skirsto į dvi grupes:

- 1) „Savi žodžiai;
- 2) Skoliniai“.

Slavizmai skirstomi į dvi grupes:

- „1) Skoliniai, kurių šaltinis yra grynai slaviškos kilmės žodžiai;
- 2) Žodžiai, pačių slavų pasiskolinti iš kitų kalbų“¹⁴.

„Skolinys yra visai neseną žodis, kuris pavadina kalbų mainus“¹⁵. Tai nereiškia, kad žodis yra pasiskolintas ir, kad įvyktų kalbų manai, už jį reikės grąžinti kitą savos kalbos žodį. „Geriausiais šį žodžių skolinimąsi būtų vadinti kopijavimu, tačiau skolinių terminas prigijęs jau seniai“¹⁶. Taip pat skoliniai yra apibūdinami kaip „žodžių perėmimas iš vienos kalbos į kitą dėl glaudžių kalbų kontaktų“¹⁷. Daug naujų žodžių yra perimama, jei šalyje ar regione yra dvi kalbos ir viena iš jų dominuojanti ar yra laikoma prestižine. Tokiu atveju daug žodžių yra iš jos perimama į antrą, ne tokią populiarią, kalbą per kultūrinius mainus.

Kodėl toks populiarus žodžių skolinimasis iš kitos kalbos? Priežastis paprasta: skoliniai tiksliai pavadina daiktus, reiškinius ar procesus, kurių nėra savoje kalboje. Skoliniai dažniausiai atsiranda arba yra reikalingi tokiose srityse „kur reikia neatsilikti nuo mokslo, technologijų ar aukštojo mokslo naujovių“¹⁸. Tai gali būti nauja informacija, naujas terminas, svetimos faunos

¹¹ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 15).

¹² Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 16).

¹³ Jakaitienė Evalda, Leksika, Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/leksika-26390>, (žr. 2020 05 03).

¹⁴ Gritėnienė Aurelija, 2015, Daujėnų krašto skolininė leksika. Lietuvos valsčiai. Daujėnai, prieiga per internetą: http://www.llt.lt/pdf/daujenai/daujenai-1_kalba-2012.pdf, (p.p. 3), (žr. 2020 05 03).

¹⁵ Task's Historical Linguistics, 1994, 2nd edition Revised by Robert McColl Miller, Hodder Education, 2007. April M. S. McMahon Understanding language change. Cambridge University press, (p.p. 200).

¹⁶ Task's Historical Linguistics, 1994, 2nd edition Revised by Robert McColl Miller, Hodder Education, 2007. April M. S. McMahon Understanding language change. Cambridge University press, (p.p. 22).

¹⁷ Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Development of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hicky, (p.p. 170).

¹⁸ Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Development of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hicky, (p.p. 177).

ar floros pavadinimas ir pan. „Dažniausiai yra skolinamiesi daiktavardžiai, būdvardžiai ir veiksmažodžiai“¹⁹.

Žodžių skolinimosi procese pastebimas įdomus dalykas. Nebūtinai pasiskolintas žodis gali reikšti identišškai tą patį, kaip originalas. Tai gali būti tik abstrakti ar panaši reikšmė, lyginant su originalu. Pavyzdžiui, rusiškas žodis „vokzal“ reikšią didelę stotį, bet pats žodis yra kilęs iš „Vauxhall Station“ Londone²⁰. Taigi konkrečios stoties pavadinimas tapo abstrakčiu rusų kalbos žodžiu, pavadinančiu visas dideles stotis. Taip pat skolinys nebūtinai bus tokios pat fonetinės ar gramatinės struktūros kaip originalus žodis. Labai svarbu suprasti, kad perimtas skolinys turi būti pritaikytas savoje kalboje pagal tos kalbos sintaksės ir morfologijos taisykles. Naują žodį reikia pritaikyti savos kalbos sistemoje (žodis turi būti linksniuojamas, asmenuojamas, turėti nustatomą giminę ir panašiai). Pavyzdžiui prancūzų kalbos žodis *croissant* turi lietuvišką variantą *kruasanas*, nors reiškia identišškai tą patį skanėstą.

Ne visada pasiskolinti žodžiai iš kitų kalbų yra toleruojami. Gali nutikti taip, kad kalbinė bendruomenė, norėdama išsaugoti savo kalbos švarumą ir grynumą, kontroliuoja iš kitų kalbų pasiskolinamus žodžius ir bando surasti jiems savos kalbos atitikmenį, o ne skolinasi iš kitų kalbų. Taip išlaikomas savos kalbos unikalumas.

2.3. Slavizmu problematika

Leksika yra greičiausiai besikeičianti kalbos sritis, nes susijusi su kintančiu gyvenimu, kuriame reikia naujų žodžių, kuo tiksliau pavadinančių vieną ar kitą daiktą, veiksmą ar situaciją. Tai ne tik atsirandantys nauji žodžiai kalboje, bet ir prarandami nebeaktualūs, nebevertojami. „Pasaulyje nėra tokios kalbos, kurios žodyne nebūtų svetimos kilmės žodžių. Mūsų kalbos žodyne daugybė ne vien tik savų žodžių: jame esama didoko nuošimčio ir svetimos kilmės žodžių, atėjusių iš kaimynų kalbos. <...> Ne tik savieji, bet ir skolintiniai žodžiai kalbininkui istorikui lygiai yra brangūs kaip senovės dokumentai“²¹.

Iš visų kaimynų baltai daugiausiai bendravo su slavais, todėl nieko nuostabaus, kad ši bendrystė paliko žymę baltų leksikoje. „Iš slavų kalbų į lietuvių kalbą, kaip ir kitas baltų kalbas, atėjo ne vien tik slaviškos kilmės žodžių: slavai dažnai buvo tarpininkai, per kuriuos į baltų kalbas pateko nemaža graikų, lotynų, germanų, įvairių rytų kalbų skolinių“²². Taip atsitiko per raštus ir pamokslus, per kuriuos skolinių pateko į šnekamąją lietuvių kalbą. „Lietuviai iš slavų

¹⁹ Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Development of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hickey, (p.p. 178).

²⁰ Fasmer, Maks, 1986, Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka. Izdanie vtoroe, stereotipnoe. V četyreh tomah. Tom I (A-D). Moskva: Progress, (p.p. 335).

²¹ Būga Kazimieras, 1959, Rinktiniai raštai II, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, (p.p. 8, 9).

²² Sabaliauskas Algirdas, 1990, Lietuvių kalbos leksika, Vilnius: Mokslas, (p.p. 228).

kalbų ne tik skolinosi žodžius, bet pagal slavų kalbų pavyzdžius įvairiais laikais susikūrė ir nemažą naujų žodžių, ypač tai matyti tokiose srityse kaip mokslas, įvairios visuomenės gyvenimo sąvokose. Tuo tarpu lenkų kalbos įtaka buvo labai ryški religijos srityje²³. Senųjų raštų slavizmų istorija lietuvių kalboje nėra vienoda. „Dalis jų yra pavartota tik vieną kitą kartą kokiame nors religinio turinio tekste ir vėliau lietuvių kalbos raidoje jokių pėdsakų nebeliko, tačiau kita dalis tvirtai įėjo į lietuvių kalbą ir vartojami iki šių dienų, dažnai visiškai neįsijaučiant skirtumo tarp šių slavizmų ir savos kilmės žodžių“²⁴.

Iš visų slavizmų rusizmai bene naujausi. Lietuvių kalboje rusizmų galėjo rasti jau nuo XVI a., bet senųjų slavizmų konkreti kilmė neaiški. Dažnai rusizmai neskiriami nuo lenkų ar rusėnų kalbos žodžių, kurių lietuvių kalboje gerokai daugiau.

Senosios lietuvių kalbos slavizmai gali būti dvejopos kilmės – pasiskolinti iš lenkų kalbos arba iš rusėnų. Mokslinėje literatūroje nesutariama, iš kurios kalbos lietuvių kalba perėmė daugiau slavizmų. V. Urbutis²⁵ sako, kad iš rusėnų, nes lietuvių žemės plačiau ribojosi su baltarusių žemėmis. Kiti teigia, kad iš lenkų kalbos, nes įsigalėjus Unijai Lietuva ir Lenkija tapo viena valstybe. Taigi, tai kelia nemažai diskusijų iki šių dienų. Didžiausia problema – senosios rusų, lenkų ir rusėnų kalbų panašumas. Dažnai būna sunku nustatyti, iš kurios kalbos žodis pasiskolintas dėl glaudžių to meto lietuvių, lenkų ir baltarusių kalbų kontaktų. Kartais lenkiškas žodis būna perimtas iš baltarusių kalbos. Būna, kad tas pats skolinio šaltinis randamas visose trijose slavų kalbose (baltarusių, lenkų, rusų), tada jo kilmę ypatingai sunku nustatyti. Kartais žodžio prototipo neįmanoma rasti nė vienoje iš minėtų kalbų, todėl tenka tik apytiksliai nustatyti, iš kurios slavų kalbos kilęs žodis.

Reikėtų paminėti, kad kai kurioje mokslinėje literatūroje neretai skoliniai iš rusėnų kalbos įvardijami kaip skoliniai iš baltarusių kalbos. A. Smetonienės²⁶ manymu tai nėra visai teisinga, nes dabartinės baltarusių kalbos istorija prasideda tik XIX a., todėl vargu ar senuosiuose raštuose vartojami slavizmai gali būti įvardinti kaip skoliniai iš baltarusių kalbos. Suvokiant senosios baltarusių kalbos pavadinimo problematiką, šiame darbe bus vartojami abu terminai, tiek rusėnų, tiek baltarusių, siekiant neiškraipyti cituojamų mokslininkų minčių.

Senųjų lietuvių raštų (XVI-XVII a.) leksikos slavizmų tiesioginis šaltinis iš esmės galėjo būti tikrai dvi gretimos slavų kalbos – baltarusių ir lenkų²⁷. Bandant nustatyti slavizmų kilmę, svarbiausia nustatyti tiesioginį jų šaltinį. Pasak V. Urbučio, „nėra visai tas pats, ar pasiskolintas

²³ Sabaliauskas Algirdas, 1990, Lietuvių kalbos leksika, Vilnius: Mokslas, (p.p. 230).

²⁴ Sabaliauskas Algirdas, 1990, Lietuvių kalbos leksika, Vilnius: Mokslas, (p.p. 229).

²⁵ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.

Urbutis Vincas, 1993, Senųjų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.

²⁶ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 20).

²⁷ Urbutis Vincas, 1993, Senųjų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII, (p.p. 1).

iš baltarusių kalbos žodis yra jos pačios (darinys ar veldinys), ar irgi jau skolinys, patekęs iš lenkų ar kitos kalbos, ir tada dar svarbu, ar tai tik slavų kalbos tarpusavio skolinys, ar savotiškas ano meto tarptautinis žodis, kilęs ir ėmęs plisti iš kitų, ne slavų, kalbų“²⁸.

Kai sunku nustatyti, iš kurios kalbos kilęs slavizmas, rusėnų ar lenkų, tokį slavizmą galima aiškinti, kad tai „istoriškai vienas ir tas pats slavų žodis, senesnis ar naujesnis veldinys, tiek galintis siekti slavų ar net indoeuropiečių bendrystės laikus, tiek vėlesnis (šiaurės slavų) dialektizmas, tačiau gali pasitaikyti ir paralelinės darybos atvejų: artimai giminiškose kalbos, paveldėjusiose ne vieną bendrą žodžių darybos tipą, nesunku savarankiškai atsirasti sutampantiems dariniams“²⁹.

Tiriant slavizmų integraciją, labai svarbi chronologija. Visa skolintinė leksika, patekusi į kalbą, yra išsidėsčiusi skirtingais sinchroniniais sluoksniais. Kalbos raidos metu „skolintinė leksika tarytum užkonservuoja ir tos kalbos, kuri skolina, ir tos, kuri skolinasi, kai kuriuos kitimus ir teikia galimybę nustatyti jų chronologiją“³⁰.

Ankstyviausi slavizmai baltų kalbose datuojami IX-XI a. Tuo metu dažniausiai žodžių buvo skolinamasi iš rytų slavų vakarinių tarmių. Rytų slavų dialektų pagrindu nuo XI iki XIV a. susiformavusi kalba vadinama „senąja rusų kalba (iki XI a. Kijevo Rusioje vartota tik bažnytinė slavų kalba), kuri jau XIV a. pradėjo skirtis į rytinius (davusius pradžią rusų kalbai, Maskvos apylinkių šnektų pagrindu) ir vakarinius dialektus (kurių pagrindu Lietuvių kalbos skoliniai, ypač slavizmai, nagrinėjami senųjų raštų kontekste, nes tuo metu buvo jaučiama didžiausia slavų kalbų įtaka lietuvių kalbai. Vėliau susiformavo baltarusių ir ukrainiečių kalbos)“³¹. Dėl kaimyninių kalbų poveikio XIV a. viduryje LDK teritorijoje senosios rusų kalbos vakarinių dialektų pagrindu pradėjo formotis rusėnų kalba. Tačiau tai nebuvo stačiatikių religiniuose tekstuose vartota bažnytinė slavų kalba. Nuo XV a. vidurio rusėnų kalba pradėta vartoti kaip kanceliarinė LDK kalba. Paskui Lietuvių kalboje pradėjo plisti lenkų kalba, kol galiausiai polonizmai pradėjo smarkiai įsigalėti po Liublino unijos (1569 m.). XVII a. pabaigoje (1696 m.) oficialia abiejų tautų kalba tapo lenkų. Rusėnų kalba, praradusi kanceliarinės kalbos statusą, tapo tik šnekamąja kalba. Galiausiai nuo XIX a. Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei tapus Rusijos imperijos dalimi padaugėjo rusizmo – slavizmo iš rusų kalbos³².

²⁸ Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII, (p.p. 1).

²⁹ Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII, (p.p. 2).

³⁰ Kardelis Vytautas, 2003, Rytų aukštaičių šnektų slavizmų fonologijos bruožai, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, (p.p. 30).

³¹ Smetonienė Anželika, 2014, Kelių skolintų veiksmažodžių (XVI-XVII a. LDK tekstų pagrindu) analizė. Lietuvių kalba Nr. 8, prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/74/62>, (p.p. 1), (žr. 2020 05 03).

³² Smetona Antanas, Slavizmai, Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/slavizmai-87554>, (žr. 2020 05 03).

Tiriant slavizmus labai svarbi LDK kalbinė padėtis. Įvairiakalbė ir įvairiautė LDK darė didelę įtaką lietuvių kalbai ir raštijai. Mažosios Lietuvos kalbinė ir politinė padėtis buvo kitokia, nei LDK. Mažonoje Lietuvoje vartota rašytinė kalba patyrė nemažą vokiečių kalbos įtaką.

2.4. Lietuvių, rytų slavų ir lenkų kalbų istorija

Norint gerai suvokti lietuvių kalbos skolinių prigimtį, būtina aptarti rytų slavų ir lenkų kalbų istoriją. Taip paaiškės, su kuria tauta XVIII a. lietuviai palaikė glaudžiausius kontaktus ir kodėl.

Reikėtų paminėti, kad LDK teritorijoje išsilavinę, aukštesnės socialinės padėties žmonės vartojo ne vieną kalbą: bažnytinę slavų, lotynų, lenkų, lietuvių, rusėnų. Žemesnio socialinio sluoksnio žmonės kalbėjo lietuvių ir rytų slavų tarmėmis.

Lietuvių kalboje skoliniai iš slavų kalbų plito šiais etapais:

- „1) Ikirašytinis periodas, trukęs maždaug iki X a.;
- 2) Homogeniškas rytų slavų periodas nuo XI iki XIV a. (galima kalbėti apie lietuvių kalbos skolinius iš senosios rusų kalbos);
- 3) Atsiradus specifinėms rytų slavų kalbų ypatybėms ir suskilus senajai rusų kalbai, susiformuoja rusėnų kalba“³³.

Rusėnų kalba įvairių mokslininkų vadinama skirtingai:

- „Vakarų rusų;
- Senąją baltarusių;
- Senąją literatūrinę baltarusių;
- Senąją ukrainiečių;
- Senąją ukrainiečių knygine;
- Lenkų-baltarusių ir t. t.“³⁴.

Du trečdaliai LDK gyventojų buvo slavai, o rusėnų kalba buvo laikoma oficialia kalba. Įdomus faktas, kad tuo metu „rusėnų kalba Maskvoje buvo laikoma lietuvių kalba, <...> tačiau rusėnų kalba vadinama lietuvių kalba ne dėl panašumo, o dėl jos vartojimo Lietuvos teritorijoje ir tautos socialinės sudėties“³⁵.

Lenkų kalbos žodžių į lietuvių kalbą pateko daug paprastesniu keliu. Po krikšto X a. Lenkijoje paplito lotynų kalba. Aukštesnieji visuomenės sluoksniai vartojo arba vieną, arba kitą

³³ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 20).

³⁴ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 19).

³⁵ Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Development of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hickey, (p.p. 593).

kalbą. Paprasti žmonės kalbėjo tik lenkų kalba. Tradiciškai rašytinės lenkų kalbos istorija skirstoma į tris etapus:

- „Senąją lenkų kalbą (XIV–XV a.);
- Viduriniąją lenkų kalbą (XVI–XVIII a.);
- Naująją lenkų kalbą (XVIII a. pab. iki dabar)“³⁶.

Lenkų kalba tapo populiari XVI a. pradžioje ne tik Lenkijoje, bet ir visoje LDK.

Apibendrinant galima teigti, kad lietuvių kalbos slavizmų šaltiniai yra šie:

- Senoji rusų kalba (nuo VI a. iki XIII–XIV a.);
- Rusėnų kalba (nuo XV a. vidurio iki XVIII a.);
- Lenkų kalba (XVI a. – XX a.);
- Rusų kalba (XX a. – XXI a.).

Šiame darbe aktualiausios yra senoji rusų kalba, lenkų kalba ir rusėnų kalba, nes XVIII a. rašant poemą „Metai“ K. Donelaičio leksikai šios kalbos galėjo turėti didelę įtaką.

2.5. Kristijono Donelaičio „Metai“

Kristijono Donelaičio nuopelnus lietuvių rašomajai kalbai galime lyginti su „Dantės nuopelnais italų, Šekspyro nuopelnais anglų ar Puškino nuopelnais rusų rašomajai kalbai“³⁷. K. Donelaičio poema „Metai“ yra ne tik vienas iš reikšmingiausių faktų lietuvių literatūros istorijoje, bet ir vienas vertingiausių lietuvių literatūrinės kalbos paminklų. K. Donelaičio poema „Metai“ tai naujas etapas ne tik lietuvių grožinės literatūros, bet ir lietuvių rašomosios kalbos istorijoje. Iki tol lietuvių kalboje vyravo bažnytinis rašymo stilius, kuris buvo atitrūkęs nuo šnekamosios liaudies kalbos. Donelaitis buvo kilęs iš liaudies ir nuo pat mažens puikiai mokėjo lietuvių kalbą. Dėl to savo kūryboje jis ne tik sugebėjo meistriškai įkūnyti lietuvių kalbą, bet ir įlieti gaivios liaudies kalbos srovę į lietuvių rašomąją kūrybą. K. Donelaitis buvo novatorius ir lietuvių kalbos tyrinėtojas. Jo novatoriškumas ypač reiškiasi leksikos ir frazeologijos srityje.

K. Donelaitis – pirmasis lietuvių kūrėjas, aprašęs lietuvių liaudies gyvenimą gražia, turtinga ir vaizdinga lietuvių kalba. „Metų“ leidėjas L. Rėza štai kaip įvertino poeto kalbą: „rašydamas lietuvių kalbą, kurią jis puikiai mokėjo, mūsų poetas parodo tokį grakštumą, jėgą ir žodingumą, jog tai turi jaudinti kiekvieną kalbos žinovą“³⁸. Pagrindinis K. Donelaičio

³⁶ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI–XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 20).

³⁷ Palionis Jonas, 1995, Lietuvių rašomosios kalbos istorija, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, (p. p. 147).

³⁸ Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius, (p.p. 5).

poemos „Metai“ kalbos šaltinis yra ne religiniai tekstai, kaip tuo metu buvo įprasta, o gyva liaudies kalba. Jis pats buvo kilęs iš baudžiauninkų valstiečių ir puikiai ją mokėjo. K. Donelaitis pasitelkė gyvą to meto valstiečių kaimo kalbą ir taip ją išstobulino, kad dar niekas nesugebėjo jo pralenkti. Niekio panašaus nerasime to meto raštų kalboje.

K. Donelaičio poemos „Metai“ kalba yra paprasta ir natūrali, nes sudaryta iš įprastų liaudies kalbos žodžių, kurie buvo plačiai vartojami jo aprašomo laikotarpio kaimo gyventojų kalboje. Leksikoje nėra jokių leksinių įmantrybių, dirbtinių posakių. Šiai dienai gali pasirodyti, kad kalboje daug skolinių, bet reikia prisiminti, kad poetas rašė prieš 200 metų, kai lietuvių kalba kaip vieningas elementas dar nebuvo susiformavusi. K. Donelaičio leksika suteikia „Metams“ paprastumo bei liaudiškumo atspalvį. Dauguma „Metuose“ vartojamų žodžių yra gerai suprantami ir šių dienų žmogui. Donelaitis rašė Vakarų aukštaičių tarme, kuri Mažojoje Lietuvoje buvo įsitvirtinusi jau nuo D. Kleino laikų. K. Donelaičio poemos „Metai“ kalboje, lyginant su šių dienų lietuvių kalba, yra nemažai dialektizmų, archaizmų bei istorizmų, tačiau rašant poemą tokia buvo to laikmečio kalba. Taip pat yra nemažai žodžių, patekusių iš kitų kalbų. Vėlgį, archaizmus, istorizmus ir kitų kalbų žodžius K. Donelaitis vartojo ir dėl stilistinių priežasčių, kad skaitytojui kuo geriau būtų perteiktas to meto lietuvių valstiečių kalbinis koloritas, pajusta praėjusi epocha, baudžiauninkų būrų butis, jų gyvenama aplinka. Dėl to šie žodžiai turi ir nemažą reikšmę lietuvių literatūrinės kalbos istorijai.

Didžiąją, „apie 82%, K. Donelaičio raštų dalį sudaro lietuviški žodžiai, apie 18% kitų kalbų kilmės žodžiai (daugiausiai slaviškos ir keturis kartus mažiau germaniškos kilmės žodžių)“³⁹. Svetimų kalbų žodžiai į lietuvių kalbą tuo metu pateko dėl kultūrinio bendradarbiavimo su kaimyninėmis tautomis. Šiandien kai kurie iš K. Donelaičio vartotų kitų kalbų kilmės žodžių tvirtai įsigalėję lietuvių kalboje ir yra lygiaverčiai lietuviškiems žodžiams. Taip pat K. Donelaičio laikais svetimų kalbų žodžiai pateko ir per religinius raštus, bažnyčią, dvarą. Tokie žodžiai yra tik to meto K. Donelaičio kalbinio laikotarpio liudininkai.

Donelaičio leksikos pagrindas – gyvas liaudies žmogaus žodis. Taigi skaitytojas, skaitydamas tekstą ir jame vartojamus žodžius, gali pajusti ne tik kuo gyveno tuometis žmogus, bet ir kokia kalba kalbėjo, kokius žodžius vartojo, kokia tų žodžių kilmė. Iš to galime suvokti, kokie tuo metu buvo kultūriniai ir kalbiniai kontaktai su gretimomis tautomis ir dėl kokių priežasčių lietuvių kalboje atsirado tiek skolininės leksikos. Analizuojant K. Donelaičio poemą „Metai“ vartotus slavizmus paaiškės, dėl kokių priežasčių vartojama tiek daug nelietuviškų žodžių.

³⁹ Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius, (p.p. 22).

Skolintinė leksika K. Donelaičio kūryboje atlieka ir stilistinę funkciją, nes suteikia žodynui spalvingumo bei padeda geriau suprasti to meto epochą. „K. Donelaitis rašė, ką matė tuo pat laiku ir toje pat vietoje. Visi tie barbarizmai, archaizmai, tarmiškumai – tai stoka literatūrinės kalbos kultūros, tačiau brangūs mums, kaip organinė K. Donelaičio stiliaus dalis. Ir žalą darytume juos šalindami“⁴⁰.

2.6. Mokslinės literatūros apžvalga

Apie lietuvių kalbos slavizmus XIX a. yra rašę A. Schleicheris, J. Karloviczius ir J. Schmidtas, tačiau pagrindinė slavizmų tyrimų banga prasidėjo po A. Brücknerio veikalo „Die slavischen Fremdwörter im Litauischen“⁴¹, išleisto Weimare 1877 m. Tai slavizmų žodynas, kurio antroje dalyje aptariama slavų kalbų įtaka lietuvių kalbos žodžių darybai ir sintaksei. Šio darbo trūkumas tas, kad nemaža dalis lietuviškų žodžių buvo traktuojami kaip skoliniai, tačiau tyrimas tapo tikrąja išsamia lietuvių kalbos slavizmų tyrimo pradžia.

XX a. pr. apie lietuvių kalbos slavizmų kilmę, ypač atsižvelgiant į fonologines savybes, daug rašė K. Būga⁴².

XX a. 3-iojo dešimtmetyje atsirado dvi slavizmų tyrimų, senųjų lietuvių raštų slavizmų ir lietuvių kalbos tarmių slavizmų, kryptys.

Pirmasis stambus senosios lietuvių raštijos slavizmams skirtas darbas yra Prano Skardžiaus „Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen“⁴³. Ši studija yra laikoma pagrindine informacija apie senuosius lietuvių kalbos slavizmus. Po šio leidinio slavizmų tyrimo problematika tapo nevienalytė.

Po antrojo pasaulinio karo lietuvių kalbos slavizmai minimi senųjų raštų leksikos tyrimuose⁴⁴. Gausių svarstymų apie polonizmą ir baltarusizmą skaičių lietuvių kalboje esama J. Palionio bei V. Urbutio darbuose⁴⁵.

Po išsamių slavizmų tyrimų pradėta kelti jų etimologijos problema. Atrodytų, kad slavizmų tema parašyta nemažai veikalų ir skolinio šaltinio problema turėtų būti išspręsta,

⁴⁰ Krištopaitienė Daiva, 2004, Kristijono Donelaičio raštų leksika ir jos redagavimas, Senoji Lietuvos literatūra, 18 knyga, prieiga per internetą: <http://www.liti.lt/failai/e-zurnalai/SLL18/XVIIIstr252-264.pdf>, (p.p. 5), (žr. 2020 05 03).

⁴¹ Brückner, Alexander. Die slavischen Fremdwörter im Litauschen, 1877, prieiga per internetą: <https://archive.org/details/dieslavischenfr01brgoog/page/n19/mode/2up>, (žr. 2020 05 03).

⁴² Būga Kazimieras, 1958, Rinktiniai raštai I, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
Būga Kazimieras, 1959, Rinktiniai raštai II, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

Būga Kazimieras, 1961, Rinktiniai raštai III, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

⁴³ Skardžius Pranas, 1931, Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen, – Tauta ir žodis VII, Kaunas: Spindulys.

Skardžius Pranas, 1998, Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen, – Skardžius P., Rinktiniai raštai 4, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

⁴⁴ Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis.

Zinkevičius Zigmantas, 1988, Lietuvių kalbos istorija III. Senųjų raštų kalba, Vilnius: Mokslo.

⁴⁵ Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis.

Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.

Urbutis Vincas, 1993, Senųjų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.

tačiau šiuose darbuose nėra vieningų tyrimų rezultatų, o gauti atsakymai kelia nemažai diskusijų. Sunkiausia lingvistams nustatyti, iš kurios konkrečios slavų kalbos žodis yra pasiskolintas. Teorinius šio klausimo pamatus lietuvių kalbotyroje padėjo V. Urbutis. Be to, jis nemažai tyrė ir konkrečių slavizmų tiesioginio šaltinio problemą. V. Urbučio straipsnyje „Senujų slavizmų kilmės įvairovė“⁴⁶, kur jis aptaria slavizmų šaltinio problematiką ir siūlo slavizmus klasifikuoti pagal skolinio šaltinį, atsižvelgiant ne vien į genetinius slavizmų aspektus, bet ir į tolimesnę jų kilmę.

Viena pagrindinių slavizmų tyrimo problemų: iš lenkų ar iš baltarusių kalbos daugiau skolinasi žodžių į lietuvių kalbą. Kiek slavizmų yra kilusių iš kiekvienos konkrečios slavų kalbos tyrinėjo J. Palionis, kuris teigė, kad slavizmų, kurie atėję iš lenkų kalbos, yra maždaug dvigubai daugiau negu kildinamų iš baltarusių kalbos. Likę tirti slavizmai kildinami ir iš lenkų, ir iš baltarusių kalbų⁴⁷. Po Urbučio tyrimo paaiškėjo, kad senųjų raštų slavizmų santykis tarp polonizmų ir baltarusybių buvo „įsivaizduojamas visiškai klaidingai, tiesiog atvirkščiai, negu iš tikrųjų turėtų būti“⁴⁸. Tokie neteisingi skaičiavimai, anot Urbučio, atsirado dėl to, kad buvo remiamasi klaidinga prielaida, „kad vienos kurios slavų kalbos žodžio prirašymas P. Skardžiaus žodyne yra lygus nustatymui, jog atsakantis slavizmas kilęs kaip tik iš tos kalbos“⁴⁹. V. Urbutis atliko savo tyrimą ir nustatė, kad didžiausia grupė yra neapibrėžtųjų slavizmų (kurie gali būti pasiskolinti ir iš lenkų, ir iš baltarusių kalbų), antroji baltarusybės, o mažiausia grupė – polonizmai⁵⁰. Atsižvelgęs į V. Urbučio skaičiavimus, „Lietuvių rašomosios kalbos istorijos“ 1995 m. leidime J. Palionis jau jam pritaria⁵¹.

Neseniai pasirodžiusiame R. Kregždžio straipsnyje „Методика и критерии идентификации полонизмов литовского языка“⁵² atkreiptas dėmesys į neslaviškos kilmės slavizmų lietuvių kalboje problematiką. Mokslininkas jau seniai nagrinėjo šią temą, tačiau naujausiame straipsnyje jų pateikiama itin daug ir plačiai. O išsamiausiai šio meto slavizmų integraciją aprašė Anželika Smetonienė savo daktaro disertacijoje „Lietuvių kalbos priesaginiai

⁴⁶ Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII, (p.p. 91-101).

⁴⁷ Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis, (269-271).

⁴⁸ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII, (p.p. 5).

⁴⁹ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII, (p.p. 14).

⁵⁰ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII, (p.p. 14).

⁵¹ Palionis Jonas, 1995, Lietuvių rašomosios kalbos istorija, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, (p.p. 85).

⁵² Kregždis Rolandas, 2014, Методика и критерии идентификации полонизмов литовского языка / The methodology and criteria of identification of Polish loanwords in Lithuanian. LingVaria 18(2), prieiga per internetą: https://www.academia.edu/9547236/Kreg%C5%BEdy%20R.%202014.%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B8_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B8_%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B0_The_methodology_and_criteria_of_identification_of_Polish_loanwords_in_Lithuanian.LingVaria_18_2_195_217_ISSN_1896-2122_, (žr. 2020 05 03).

veiksmazodžiai, slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose)“⁵³. Nors disertacija tiria tik priesaginius veiksmazodžius ir hibridus iš XVI-XVII a. LDK raštų, bet esminis šios mokslininkės indėlis yra nauji lietuvių kalbotyroje slavizmų tyrimo aspektai. Ši lingvistė savo tyrimus tęsia ir kitose savo publikacijose⁵⁴.

Vienuose iš aptartų šaltinių slavizmai yra tik kaip pamatas kitiems tyrimams, nes išsamiai nenagrinėjami. Kituose šaltiniuose, skirtuose slavizmų kilmei nustatyti, trūksta argumentacijos, kodėl slavizmas priskiriamas skoliniams iš rytų slavų arba lenkų kalbos. Taigi nenuostabu, kad kartais autoriai nurodo skirtingas slavų kalbas kaip slavizmų šaltinius.

Nors lietuvių kalbos slavizmų tyrimo laukas gana platus ir iki šiol yra atlikta nemažai svarbių darbų, tačiau dar matyti aiškių slaviškųjų skolinių tyrimo problematikos spragų, o ypač trūksta kompleksinių slavizmų integracijos tyrimų.

Atlikus mokslinės literatūros analizę matyti, kad slavizmų tematika lietuvių kalbotyroje yra labai aktuali. Būtent dėl to šio Magistro darbo tema pasirinkta K. Donelaičio poemos „Metai“ leksikos analizė, kad, remiantis atliktais lingvistiniais tyrimais, būtų galima nustatyti, kuri slavų kalba autoriui padarė didžiausią įtaką.

⁵³ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmazodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

⁵⁴ Smetonienė Anželika, 2016, Slavizmai veiksmazodžiai ir slaviškos šaknies hibridai, – *Acta Linguistica Lithuanica*.

Smetonienė Anželika, 2016a, Veiksmazodiniai daiktavardžiai abstraktai su priesaga -imas / -ymas M. Petkevičiaus katekizme (1598): jų daryba ir vertimas, – Lietuvių kalba Nr.10, prieiga per internetą:

<http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/212>, (žr. 2020 05 03).

Smetonienė Anželika, 2016b, The textual influences of Jacob Ledesma's catechism and the catechism of Mikalojus Daukša on the anonymous catechism of 1605, – *Kalbotyra* Nr.68, prieiga per internetą:

<http://www.zurnalai.vu.lt/kalbotyra/issue/view/891>, (žr. 2020 05 03).

Smetonienė Anželika, 2017, Slaviškos šaknies žodžių vartojimo kitimai J. Jaknavičiaus „Ewangelie Polskie y Litewskie“ 1647, 1674, 1679, 1690 ir 1705 m. leidimuose, – *Acta Linguistica Lithuanica*.

3. PRAKTINĖ DALIS

3.1. Tiriamojo darbo metodologija

Šioje, praktinėje, dalyje bus nagrinėjami iš Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ išrinkti slavizmai. Visi žodžiai buvo surašyti į lentelę (Priedas A), kurioje išskirtos šios grafos: „Leksema“ (žodis), žodžio „Reikšmė“, „Metuose“, „Slavizmo kilmė“. Ši grafa suskirstyta į šešias dalis, priklausomai nuo mokslininko siūlomos teorijos, iš kurios kalbos kilęs slavizmas: „J. Kabelka“, „LKŽ“ (Lietuvių kalbos žodynas), „W. Smoczyński“, „R. Kregždys“, „V. Urbutis“ ir „Galutinė žodžio kilmės kalba“. Tada nurodoma žodžio reikšmės „Semantinė grupė“ ir „Semantinės grupės pogrupis“.

Kaip jau minėta šio darbo teorinėje dalyje, yra daug nuomonių ir diskusijų dėl slavizmų kilmės, taigi šio darbo praktinėje dalyje buvo naudojamas ne vienas slavizmų kilmės šaltinis, bet penki. Tiriamojo darbo lentelėje išskirtos penkios grafos įvairių mokslininkų siūlomoms slavizmo kilmės teorijoms aprašyti. Tam buvo naudojami šie žodynai: Jono Kabelkos sudarytas slavizmų žodynas⁵⁵, esantis „Kristijono Donelaičio raštų leksikoje“, „Lietuvių kalbos žodynas“⁵⁶, Wojciech Smoczyński „Słownik etymologiczny języka litewskiego“⁵⁷, Rolando Kregždžio žodyno du tomai „Lietuvių kalbos polonizmų žodynai“⁵⁸ bei du Vinco Urbutio straipsniai „Senosios lietuvių kalbos slavizmai“⁵⁹ ir „Senujų slavizmų kilmės įvairovė“⁶⁰. Nuspręsta tirti tiek daug slavizmų kilmės šaltinių, nes norėta remtis kuo naujesne ir išsamesne medžiaga. Laikui bėgant atliekama vis daugiau lietuvių kalbos slavizmų tyrinėjimų ir iškeliama vis daugiau naujų jų kilmės teorijų. Iš šaltinių, kurie buvo nagrinėjami šiame darbe, nustatant slavizmų kilmės kalbą, J. Kabelkos žodynas buvo pats seniausias. Šis leidinys taip pat laikomas pagrindiniu šio darbo šaltiniu, nes jame J. Kabelka išrinko visus K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmus, juos susistemino ir pateikė jų sąvadą su reikšmių aprašymu. Po šio šaltinio buvo remtasi naujesniais V. Urbutio slavizmų tyrinėjimais, Lietuvių kalbos žodynu ir naujais R. Kregždžio slavizmų tyrimais. Pats naujausias slavizmų kilmę nagrinėjantis šaltinis

⁵⁵ Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius.

⁵⁶ Lietuvių kalbos žodynas, prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/>.

⁵⁷ Smoczyński Wojciech, 2020, Słownik etymologiczny języka litewskiego, prieiga per internetą:

<https://romanes.org/pub/alii/Smoczy%20W.%20S%20%82ownik%20etymologiczny%20j%20%99zyka%20litewskiego.pdf>, (žr. 2020 05 03).

⁵⁸ Kregždys Rolandas, 2016, Lietuvių kalbos polonizmų žodyno specifikacija / Charakterystyka Słownika Polonizmów w języku litewskim (Studia Etymologica Baltica I). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, prieiga per internetą:

https://www.academia.edu/27997915/R._Kreg%C5%BEdys._2016._Lietuvi%C5%B3_kalbos_polonizm%C5%B3_%C5%BEodyno_specifikacija_Charakterystyka_S%C5%82ownika_Polonizm%C3%B3w_w_j%C4%99zyku_litewskim_Studia_Etymologica_Baltica_I_.Vilnius_Lietuvi%C5%B3_kalbos_institutas.ISBN_978-609-411-170-9_ISSN_2424-5615, (žr. 2020 05 03).

Kregždys Rolandas, 2016, Lietuvių kalbos polonizmų žodynas / Słownik Polonizmów w języku litewskim (Studia Etymologica Baltica II).

Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, prieiga per internetą:

https://www.academia.edu/27997985/R._Kreg%C5%BEdys._2016._Lietuvi%C5%B3_kalbos_polonizm%C5%B3_%C5%BEodynas_S%C5%82ownik_Polonizm%C3%B3w_w_j%C4%99zyku_litewskim_Studia_Etymologica_Baltica_II_.Vilnius_Lietuvi%C5%B3_kalbos_institutas.ISBN_978-609-411-171-6_ISSN_2424-, (žr. 2020 05 03).

⁵⁹ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.

⁶⁰ Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.

yra šiais, 2020-iais, metais išleistas ir nuolat pildomas W. Smoczyński „Słownik etymologiczny języka litewskiego“. Šiame darbe pasitelkti du V. Urbučio slavizmus tyrinėjantys straipsniai, o ne įprastas žodynas, dėl to, kad šis mokslininkas savo darbuose išsamiai nagrinėjo slavizmų kilmę. Šiuose straipsniuose yra sudėti patys išsamiausi skolinių iš slavų kalbų tyrimai. Taip pat remtasi R. Kregždžio dviem polonizmų žodynų tomis. Analizuojant slavizmų kilmę remiantis šiuo žodynu, buvo taikoma tokia skolinio nustatymo metodika: jei ieškomo žodžio nėra šio mokslininko žodyne, vadinasi, jis to žodžio polonizmu nelaiko.

Pažvelgus į sudarytą slavizmų lentelę (Priedas A) matyti, kad skirtingų autorių nuomonės dėl daugelio slavizmų kilmės išsiskiria. Taip pat yra slavizmų, dėl kurių kilmės neabejoja nė vienas iš tyrėjų. Akivaizdu, kad priėti vieningos nuomonės dėl slavizmų kilmės nėra įmanoma, todėl buvo nuspręsta lentelėje skirti šestą grafą – „Galutinė žodžio kilmės kalba“, kurioje įrašyta ta slavizmo kilmės kalba, kuri dominuoja kelių mokslininkų teorijose. Taip pasielgta dėl to, kad vėliau darbe būtų patogiau apskaičiuoti tikslų slavizmų pasiskirstymą semantinėse grupėse ar pogrupiuose.

Reikėtų atkreipti dėmesį ir į slavizmų kilmės kalbas. Šiame darbe bus nagrinėjami slavizmai iš baltarusių, lenkų, senovės rusų kalbų. Taip pat vienas ar kitas žodis yra bendras visoms slavų kalboms, todėl jis įrašytas kaip „slavų“ kalbų kilmės žodis. Trumpai reikėtų pristatyti tik skolinius, kurie lentelėje žymimi kaip „Baltarusių/Lenkų“ kalbų skoliniai. Tai žodžiai, kurie gali būti kilę iš baltarusių ar iš lenkų kalbų, arba tiek iš baltarusių, tiek iš lenkų kalbų. Taigi nuspręsta šiuos skolinius priskirti į atskirą grupę.

Galiausiai visi slavizmai buvo suskirstyti į stambias semantines grupes ir smulkesnius pogrupius, siekiant išsiaiškinti, kurioje gyvenimo ar veiklos srityje buvo naudojama daugiausiai vienos ar kitos kalbos slavizmų ir iš kurios kalbos kilusių slavizmų K. Donelaičio poemos „Metai“ leksikoje buvo naudojama daugiausia. Taip bus patvirtinta arba paneigta viena iš dviejų mokslininkų, J. Palonio ar V. Urbučio, teorijų, kurios teigė, kad: iš lenkų kalbos slavizmų yra pasiskolinta daugiau, nei iš baltarusių⁶¹ ir kad skolinių iš baltarusių kalbos daugiau nei iš lenkų⁶².

Remiantis Jono Paulausko „Sisteminiam lietuvių kalbos žodyne“⁶³ sudarytomis semantinėmis žodžių grupėmis ir pritaikius jas šiame tyrime, atsižvelgiant į išrinktų skolinių reikšmes, sudarytos tokios semantinės grupės ir smulkesni pogrupiai:

⁶¹ Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis.

⁶² Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.

Urbutis Vincas, 1993, Senųjų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.

⁶³ Lietuvių kalbos išteklų informacinė sistema. Sisteminis Lietuvių kalbos žodynas, prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/sisteminis.jsessionid=ED4025B1B7675214F76B8541D876F268>, (žr. 2020 05 07).

1. Visuomeninis gyvenimas;
 - a) Šventės, šventimas;
 - b) Religija;
 - c) Muzikos instrumentai.
2. Titulų, būvio, profesijos, giminystės ryšių, tautybės pavadinimai;
 - a) Titulai;
 - b) Būvio pavadinimas;
 - c) Profesijos pavadinimas;
 - d) Giminystės ryšių pavadinimas;
 - e) Tautybės pavadinimas.
3. Namai;
 - a) Drabužiai, galvos apdangalai;
 - b) Virtuvė;
 - c) Namai, kiemas;
 - d) Ligos.
4. Ūkis;
 - a) Darbas;
 - b) Augalai;
 - c) Gyvūnai;
 - d) Matavimo vienetai.
5. Teisėsauga, pinigai, ginklai;
 - a) Teisėsauga;
 - b) Pinigai;
 - c) Ginklai.
6. Reiškiniai, dalykai;
 - a) Apibrėžti dalykai;
 - b) Neapibrėžti dalykai;
 - c) Santykiai;
 - d) Daiktai, objektai.
7. Ypatybės, būdo savybės;
 - a) Ypatybės;
 - b) Teigiamos būdo savybės, ypatybės;
 - c) Neigiamos būdo savybės, ypatybės.
8. Veiksmi;

- a) Vidinio veiksmo veiksmazodžiai;
- b) Judėjimo veiksmazodžiai;
- c) Neigiami veiksmai.

9. Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės.

Iš viso K. Donelaičio poemoje „Metai“ J. Kabelka⁶⁴ aptiko 390 slavizmų. Renkant slavizmus iš K. Donelaičio poemos „Metai“ pasitaikė daug hibridų. Būtina atskirti skolinius ir iš pasiskolintų žodžių padarytus lietuvių kalbos vedinius su indigeniomis priesagomis. Pastarieji ir yra vadinami hibridais. Jiems atskirti remiamasi „galimo vedinio darybos kategorijomis, jo ir galimo pamatinio žodžio kirčiavimo santykiu, galimo pamatinio žodžio ir galimų slavų kalbų atitikmenų reikšmių sąveika su nagrinėjamo veiksmazodžio reikšmėmis“⁶⁵. Hibridų kilmei nustatyti reikėtų atskiro tiriamojo darbo, todėl šiame Magistro darbe jie analizuojami nebus. Taip pat nebus analizuojami ir pasitaikę keli J. Kabelkos slavizmais laikyti žodžiai, kurie vyraujančia šiame darbe minėtų tyrėjų nuomone, laikomi kitokios kilmės (germanizmai, baltiški žodžiai ar visai neaiškos kilmės skoliniai). Taigi atsisakius hibridų, dialektizmų (tarmybių), germanizmų (skolinių iš vokiečių kalbos) ir neaiškos kilmės skolinių iš viso šiame darbe bus tiriami 314 slavizmų. Tiriamojoje dalyje bus kreipiamas dėmesys tik į skolinius iš baltarusių, baltarusių ar lenkų, lenkų, senovės rusų kalbų bei žodžius, bendrus visoms slavų kalboms.

Pats slavizmų tyrimas ir lentelės (Priedas A) aptarimas bus vykdomas tokiu principu: išsamiai išanalizuojami ir aptariami kiekvienoje semantinėje grupėje ir jos pogrupiuose esantys slavizmai. Paskui, kiekvienos semantinės grupės aptarimo pabaigoje, bus atliktas semantinės grupės duomenų apibendrinimas, padarytos pirminės išvados. Tokiu principu bus aptartos visos 9 semantinės grupės ir jų pogrupiai. Po šios analizės bus atliktas galutinis visos lentelės duomenų apibendrinimas ir aptarti gauti rezultatai. Galiausiai bus padarytos išvados.

⁶⁴ Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius.

⁶⁵ Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmazodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, (p.p. 22).

3.2. Rezultatų analizė

3.2.1. Semantinių grupių ir pogrupių duomenų analizė.

3.2.1.1. Visuomeninis gyvenimas

3.2.1.1.1. Šventės, šventimas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.1) yra 5 slavizmai. Matyti, kad didžiąją dalį, 60% (3 žodžiai), užima baltarusių kalbos žodžiai, 20% (1 žodis) lenkų baltos žodžiai ir 20% (1 žodis) skolinių iš baltarusių ar lenkų kalbų.

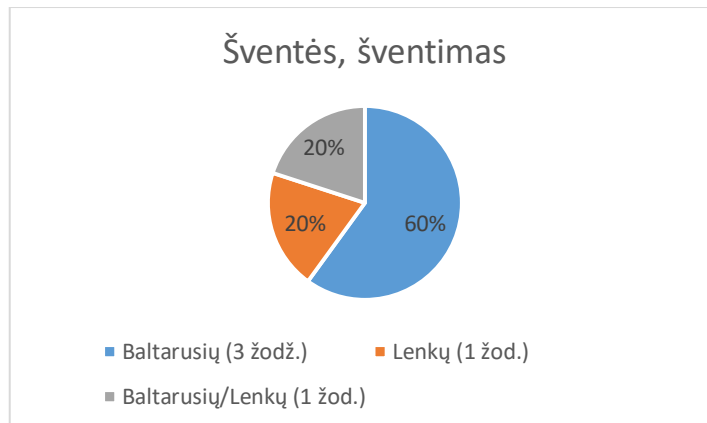

Diagrama Nr.1.

3.2.1.1.2. Religija. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.2) yra 28 slavizmai. Matome, kad baltarusių kalbos žodžių yra 50% (14 žodžių), skolinių iš baltarusių ar lenkų kalbų – 46% (13 žodžių), senovės rusų – 4% (1 žodis).

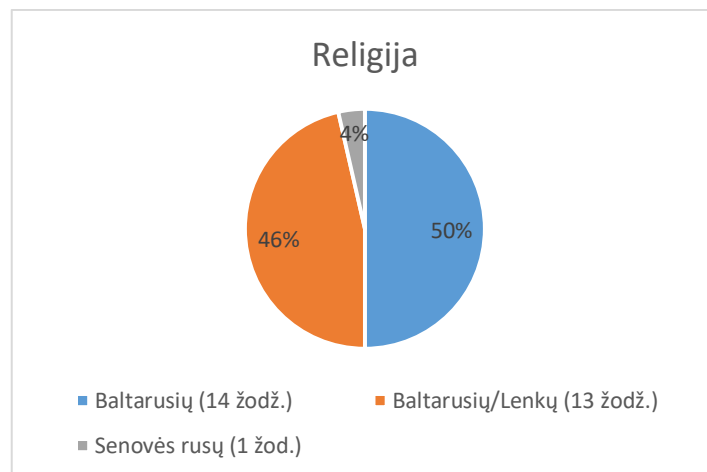

Diagrama Nr.2.

3.2.1.1.3. Muzikos instrumentai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.3) yra 6 slavizmai. Matyti, kad 67% (4 žodžiai) užima baltarusių kalbos žodžiai, po lygiai, 16,5% (1 žodis), senovės rusų ir baltarusių ar lenkų kalbų žodžiai.

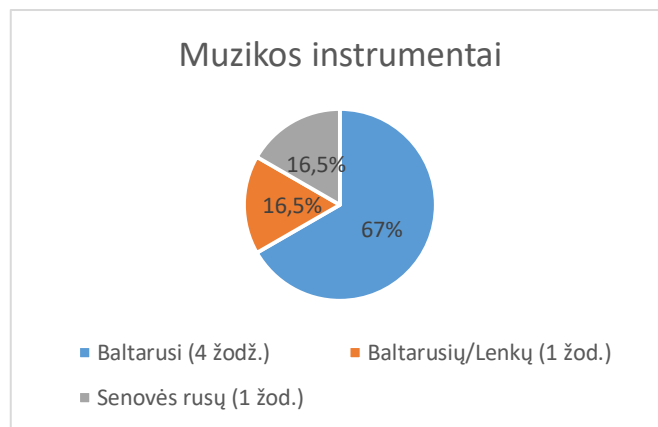

Diagrama Nr.3.

3.2.1.1.4. Dalinės išvados. Apibendrinant visą „Visuomeninio gyvenimo“ grupę (Diagrama Nr.4), kurią sudaro 39 slavizmai, matyti, kad daugiausiai pasiskolinta žodžių iš baltarusių kalbos 54% (21 žodis) bei žodžių, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų – 38% (15 žodžių), 5% iš senovės rusų, o mažiausiai iš lenkų kalbos – 3% (1 žodis).

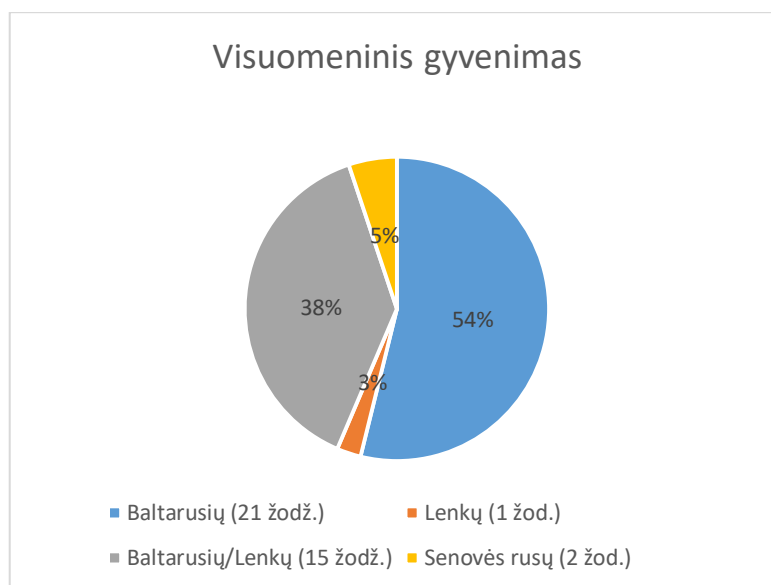

Diagrama Nr.4.

Žiūrint į diagramą (Diagrama Nr.5) matyti slavizmų pasiskirstymas pagal kilmės kalbas semantinės grupės pogrupiuose. Akivaizdžiai, kad daugiausiai pasiskolintų žodžių „Visuomeninio gyvenimo“ sferoje yra iš baltarusių kalbos visose trijuose pogrupiuose: „Šventės, šventimas“, „Religija“, „Muzikos instrumentai“. Pogrupyje „Religija“ beveik vienodai pasiskolintų žodžių iš baltarusių ir iš baltarusių ar lenkų kalbų.

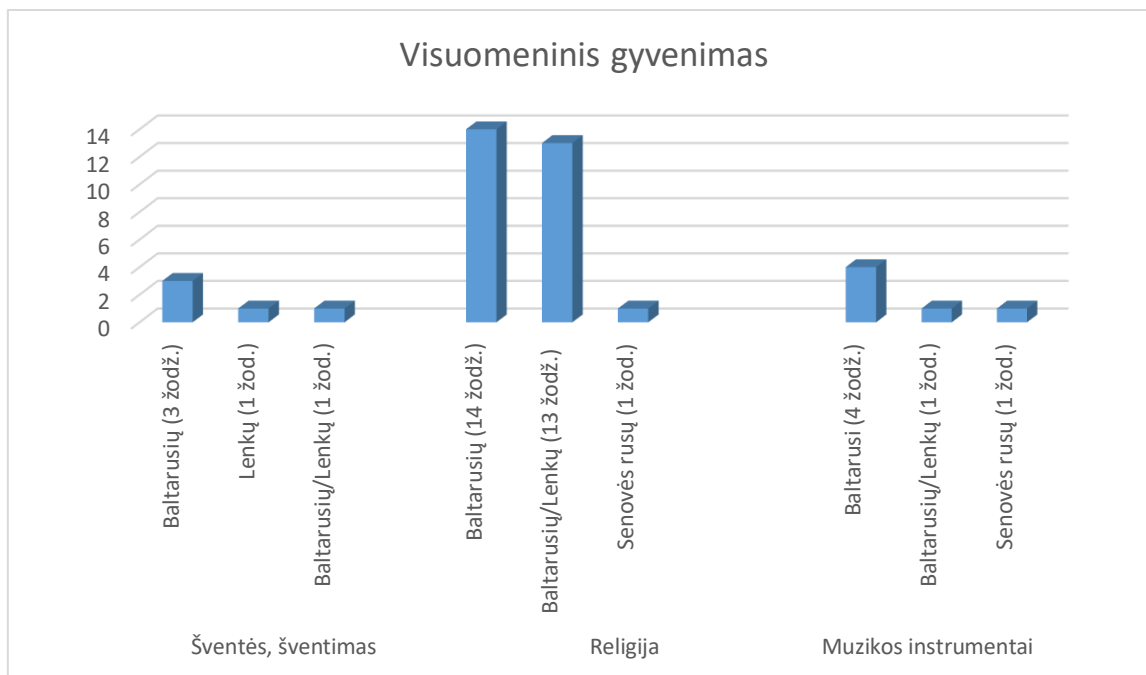

Diagrama Nr. 5.

3.2.1.2. Titulų, būvio, profesijos, giminystės ryšių, tautybės pavadinimai

3.2.1.2.1. Titulai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.6) yra tik 3 slavizmai ir tai tik baltarusių kalbos žodžiai – 100% (3 žodžiai).

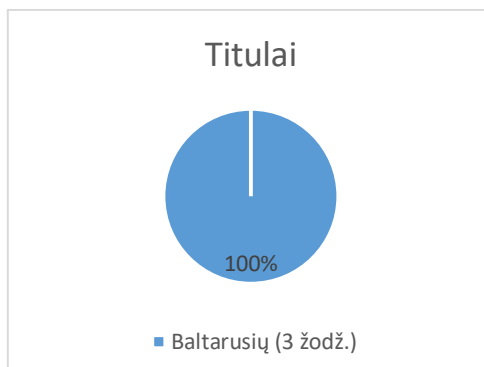

Diagrama Nr.6.

3.2.1.2.2. Būvio pavadinimas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.7) yra 10 slavizmų. 60% (6 žodžiai) užima baltarusių kalbos kilmės žodžiai, o 40% (4 žodžiai) – baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai.

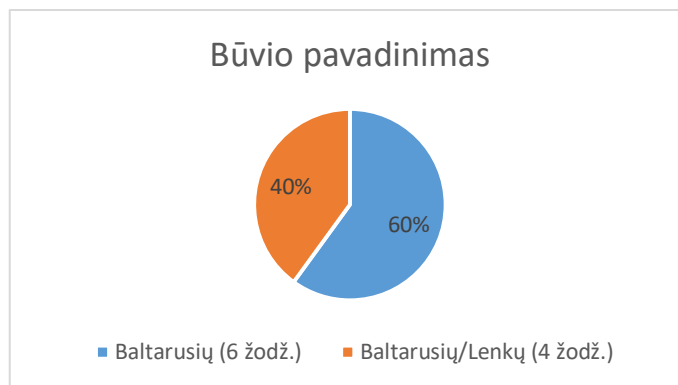

Diagrama Nr. 7.

3.2.1.2.3. Profesijos pavadinimas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.8) yra 13 slavizmų. Baltarusių kalbos žodžiai ir skoliniai iš baltarusių ar lenkų kalbų pasiskirstę po lygiai – po 46% (6 žodžiai). Mažiausiai lenkų kalbos žodžių – 8% (1 žodis).

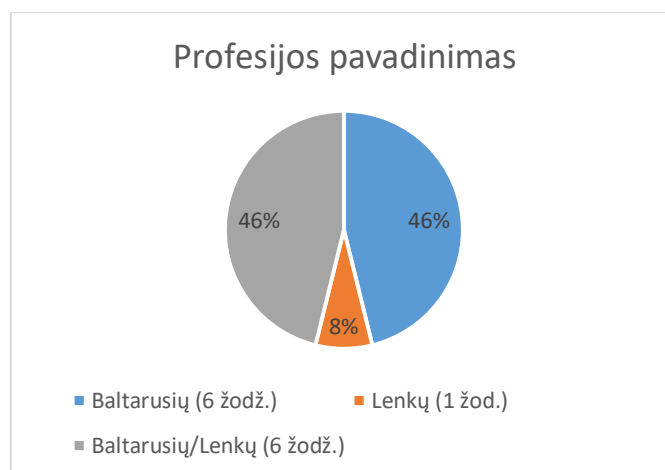

Diagrama Nr.8.

3.2.1.2.4. Giminystės ryšių pavadinimas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.9) yra tik 2 slavizmai. Taip pat tai tik baltarusių kalbos žodžiai – 100% (2 žodžiai).

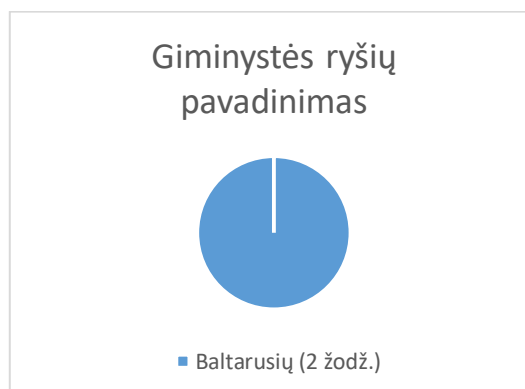

Diagrama Nr.9.

3.2.1.2.5. Tautybės pavadinimas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.10) yra 4 slavizmai. Pusę žodžių užima baltarusių kalbos žodžiai – 50% (2 žodžiai) ir po lygiai pasiskirstę baltarusių ar lenkų kalbų skoliniai su skoliniais iš senovės rusų kalbos – po 25% (1 žodis).

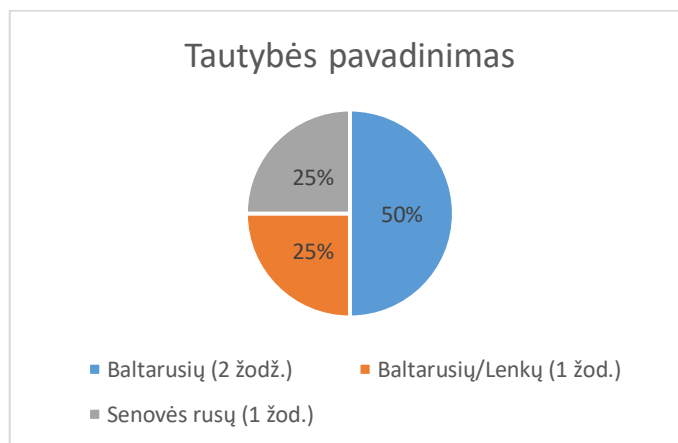

Diagrama Nr.10.

3.2.2.6. Dalinės išvados. Apibendrinant semantinės grupės (Diagrama Nr.11), kurioje iš viso yra 32 slavizmai, „Titulų, būvio, profesijos, giminystės ryšių, tautybės pavadinimai“ gautus duomenis matyti, kad šioje grupėje daugiausia pasiskolinta žodžių iš baltarusių kalbos – 60% (19 žodžių), 34% (11 žodžių) iš baltarusių ar lenkų kalbų, o mažiausiai, po 3% (1 žodis), iš lenkų ir iš senovės rusų kalbų.

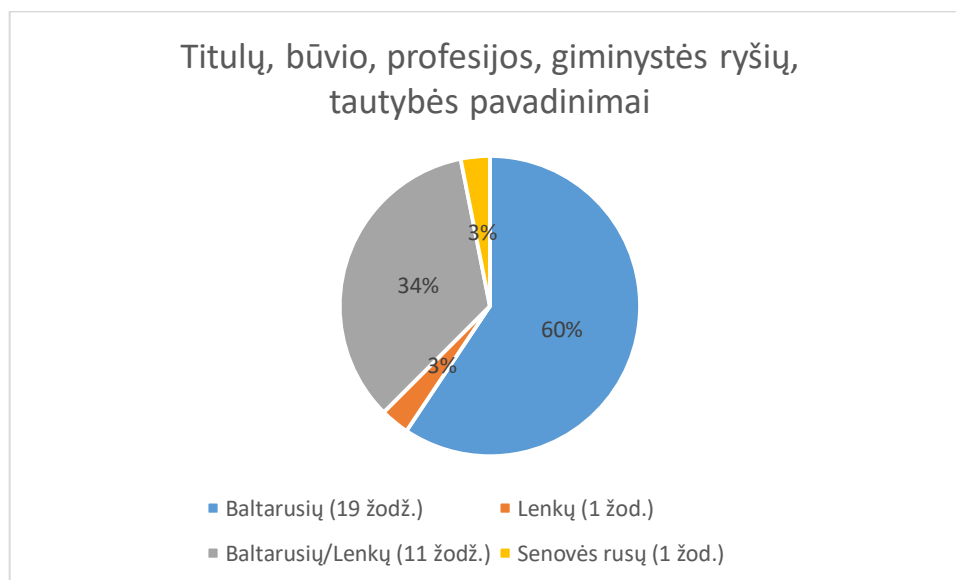

Diagrama Nr.11.

Iš diagramos (Diagrama Nr.12) taip pat akivaizdžiai matyti, kad visose semantinės grupės pogrupiuose daugiausiai žodžių yra pasiskolinta iš baltarusių kalbos. Kai kuriuose semantiniuose pogrupiuose, „Titulai“ ir „Giminystės ryšių pavadinimai“, matyti tik baltarusių kalbos žodžiai. Likusiose trijose grupėse vyrauja žodžiai, pasiskolinti iš baltarusių ir iš baltarusių ar lenkų kalbų.

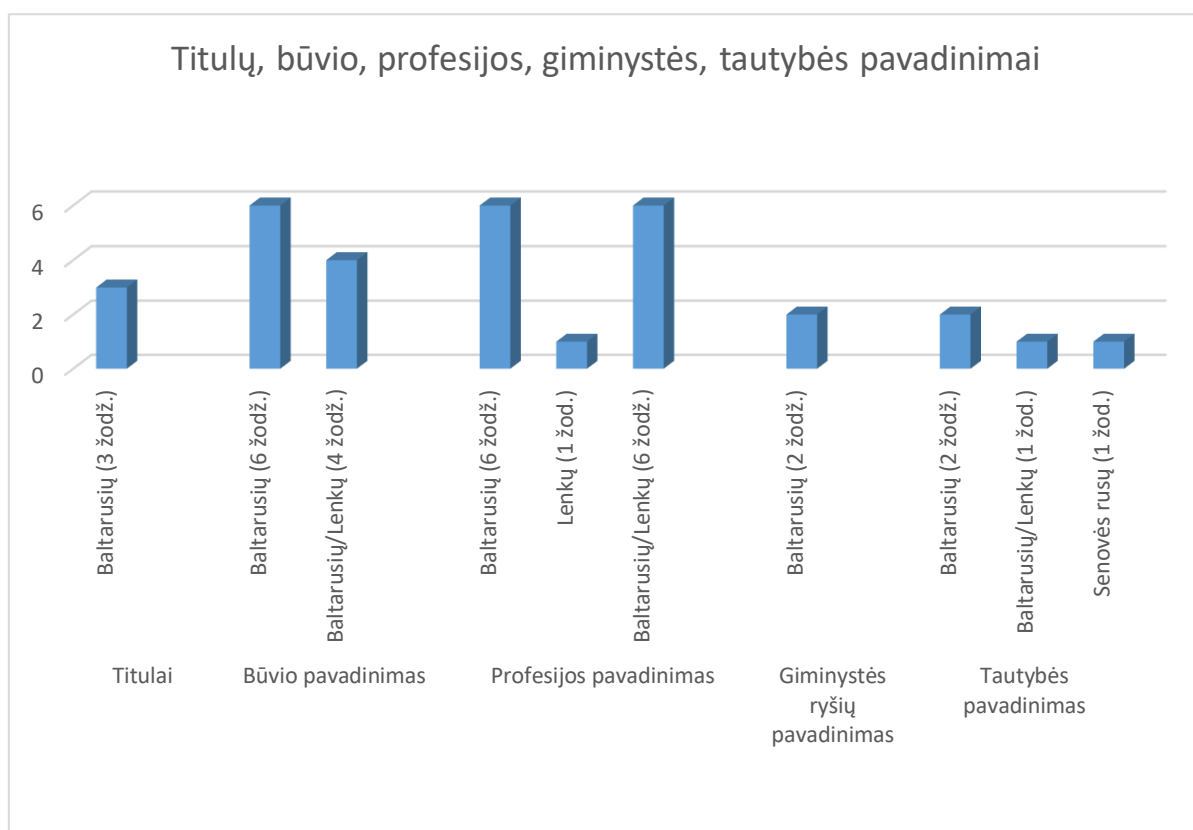

Diagrama Nr.12.

3.2.1.3. Namai

3.2.1.3.1. Drabužiai, galvos apdangalai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.13) yra 15 slavizmų. Didžiausią dalį užima žodžiai, kilę iš baltarusių kalbos – 67% (10 žodžių), po 13% (2 žodžiai) žodžių, kilusių tik iš lenkų ir iš baltarusių ar lenkų kalbų. Mažiausią procentą užima senovės rusų kalbos žodžiai – 7% (1 žodis).

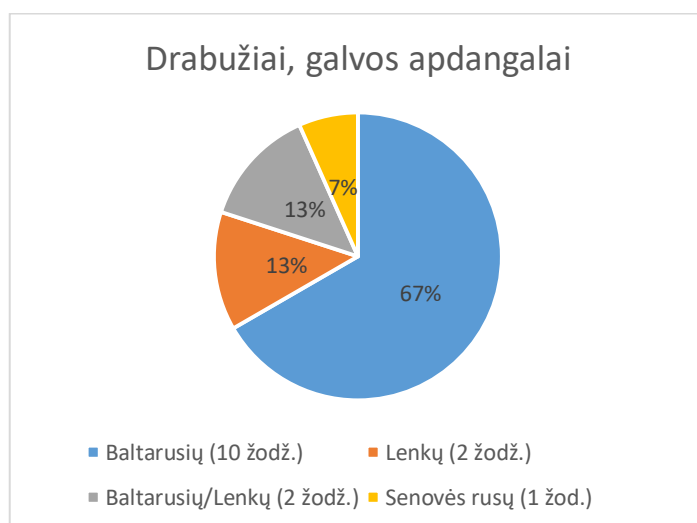

Diagrama Nr.13.

3.2.1.3.2. Virtuvė. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.14) yra 24 slavizmai.

Didžiausią dalį užima baltarusių kalbos žodžiai – 62% (15 žodžių), 25% (6 žodžiai) baltarusių ar lenkų kalbų skoliniai, o mažiausiai lenkų kalbos žodžių – 13% (3 žodžiai).

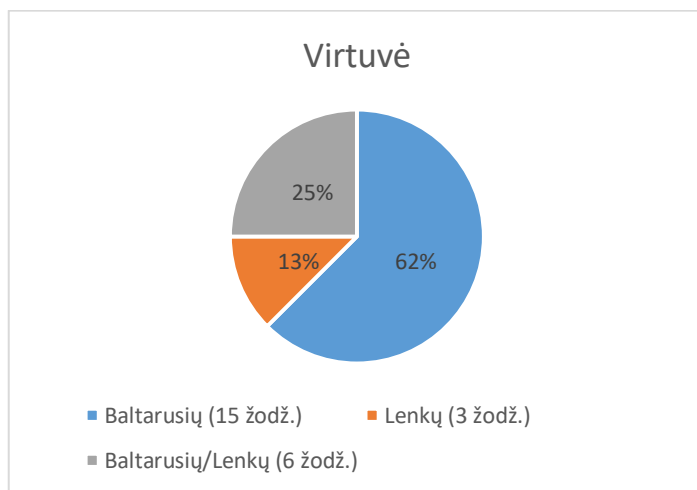

Diagrama Nr.14.

3.2.1.3.3. Namai, kiemas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.15) yra 14 slavizmų.

Didžiausią dalį, 57% (8 žodžiai), užima baltarusių kalbos žodžiai. Antroje vietoje – baltarusių ar lenkų kalbų žodžiai – 29% (4 žodžiai) ir mažiausiai, po 7% (1 žodis) lenkų bei senovės rusų žodžių.

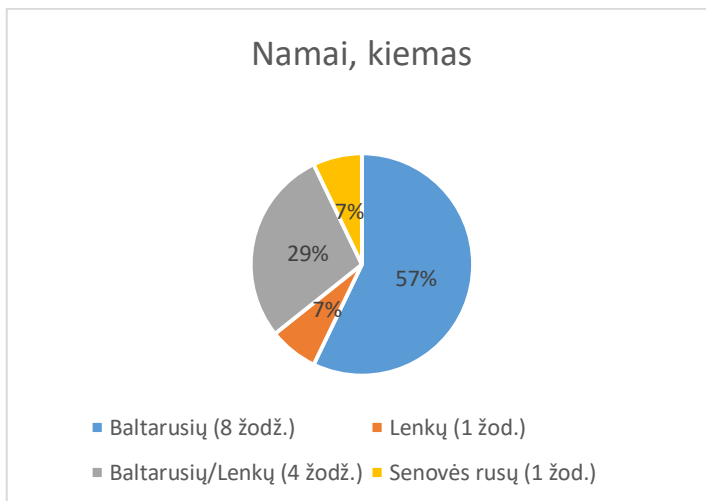

Diagrama Nr.15.

3.2.1.3.4. Ligos. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.16) yra 9 slavizmai.

Daugiausiai žodžių iš baltarusių kalbos – 56% (5 žodžiai). Po 22% (2 žodžiai) skolinių iš lenkų ir iš baltarusių ar lenkų kalbų.

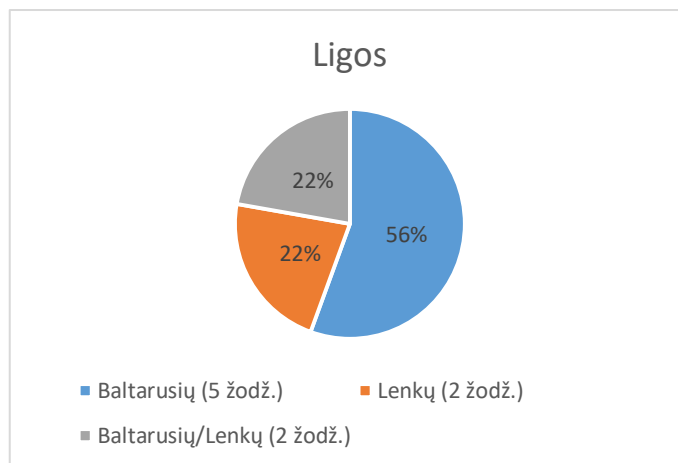

Diagrama Nr.16.

3.2.1.3.5. Dalinės išvados. Apibendrinant visą semantinę grupę „Namai“, kurioje iš viso yra 62 slavizmai, matyti (Diagrama Nr.17), kad ir joje daugiausiai pasiskolinta žodžių iš baltarusių kalbos – 61% (38 žodžiai), antroje eilėje pasiskolinti žodžiai iš baltarusių ar lenkų kalbų – 23% (14 žodžių), po to 13% (8 žodžiai) lenkų kalbos žodžiai ir galiausiai 3% (2 žodžiai) senovės rusų kilmės žodžiai.

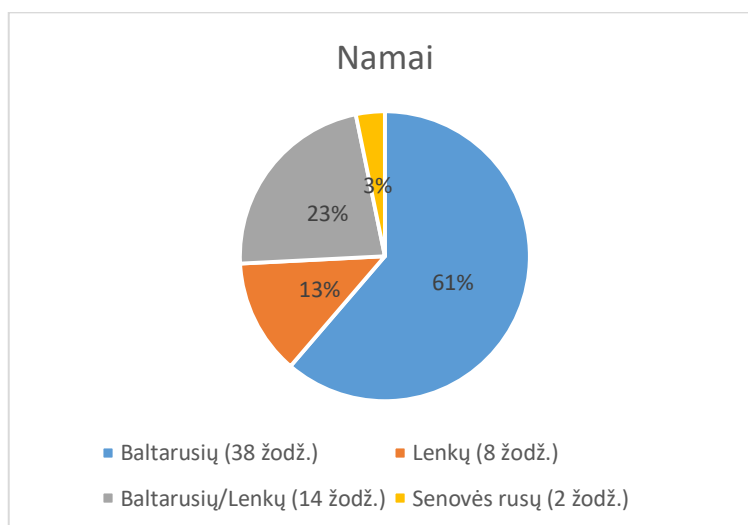

Diagrama Nr.17.

Visos semantinės grupės duomenis apibendrinančioje diagramoje (Diagrama Nr.18) taip pat puikiai matyti, kad semantinėje grupėje „Namai“ daugiausia pasiskolinta žodžių iš baltarusių kalbos, o antroje vietoje iš baltarusių ar lenkų kalbų. Ypač daug skolinių iš baltarusių kalbos yra semantinės grupės pogrupyje „Drabužiai, galvos apdangalai“, „Virtuvė“ bei „Namai, kiemas“.

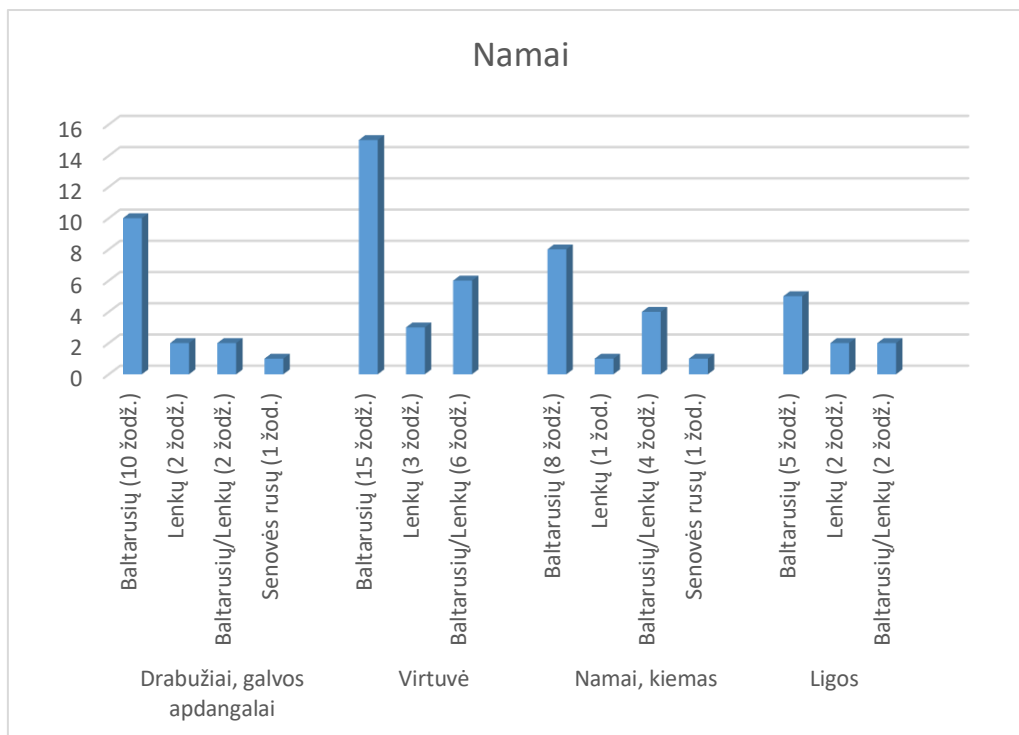

Diagrama Nr.18.

3.2.1.4. Ūkis

3.2.1.4.1. Darbas. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.19) yra 22 slavizmai. Daugiausiai baltarusių – 45,5% (10 žodžių) ir baltarusių ar lenkų kilmės skolinių – 45,5% (10 žodžių). Tik 9% (2 žodžiai) kilę iš lenkų kalbos.

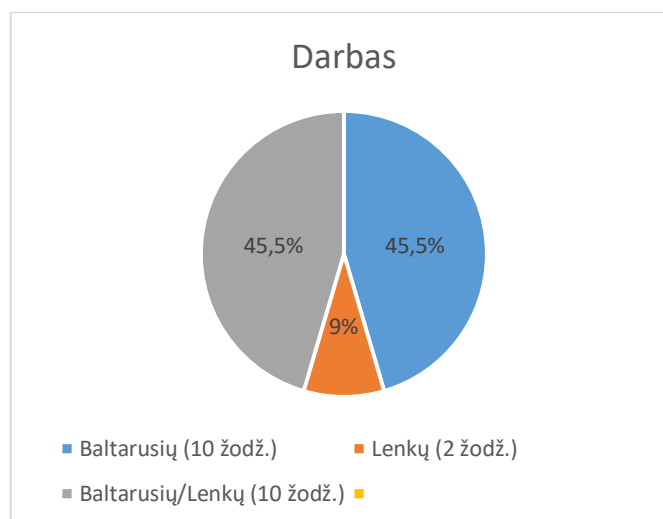

Diagrama Nr.19.

3.2.1.4.2. Augalai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.20), kuriame yra 13 slavizmų, daugiausiai žodžių, kilusių iš baltarusių kalbos – 62% (8 žodžiai), 23% (3 žodžiai) iš lenkų kalbos ir 15% (2 žodžiai) iš baltarusių ar lenkų kalbų.

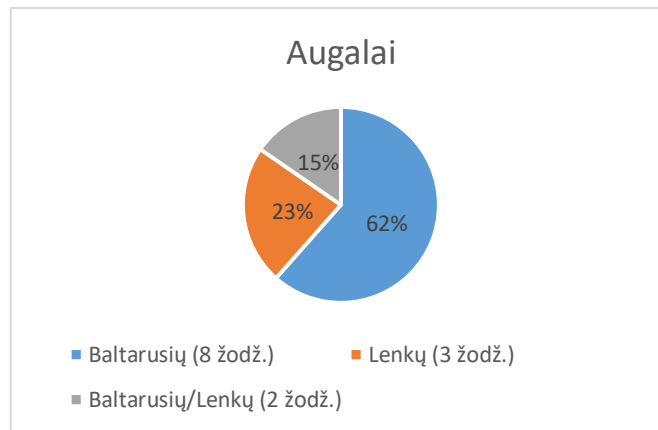

Diagrama Nr.20.

3.2.1.4.3. Gyvūnai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.21), kuriame yra 2 slavizmai, matyti vien baltarusių kalbos žodžiai – 100% (2 žodžiai).

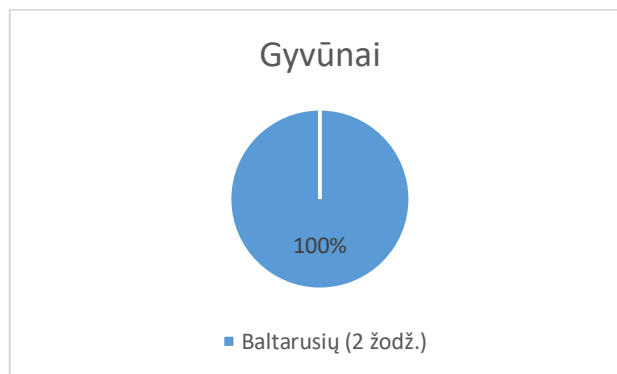

Diagrama Nr.21.

3.2.1.4.4. Matavimo vienetai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.22), kuriame yra 3 slavizmai, 67% (2 žodžiai) yra baltarusių kilmės žodžiai, o 33% (1 žodis) – baltarusių ar lenkų kilmės.

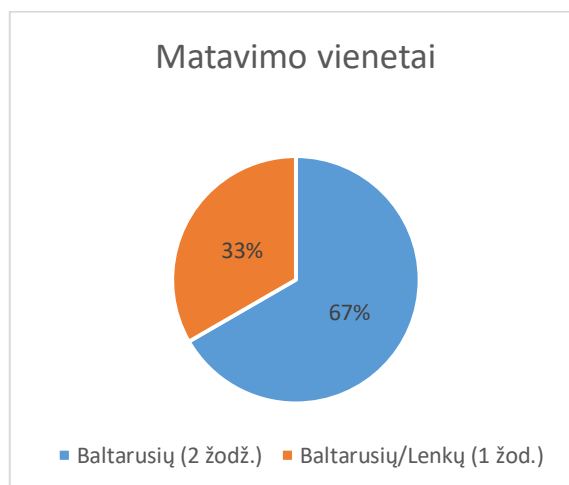

Diagrama Nr.22.

3.2.1.4.5. Dalinės išvados. Apibendrinant „Ūkio“ semantinę grupę (Diagrama Nr.23), kurioje yra 40 slavizmų, matyti, kad daugiausiai joje žodžių, kilusių iš baltarusių kalbos – 55% (22 žodžiai), 33% (13 žodžiai) kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų ir 12% (5 žodžiai) kilusių iš lenkų kalbos.

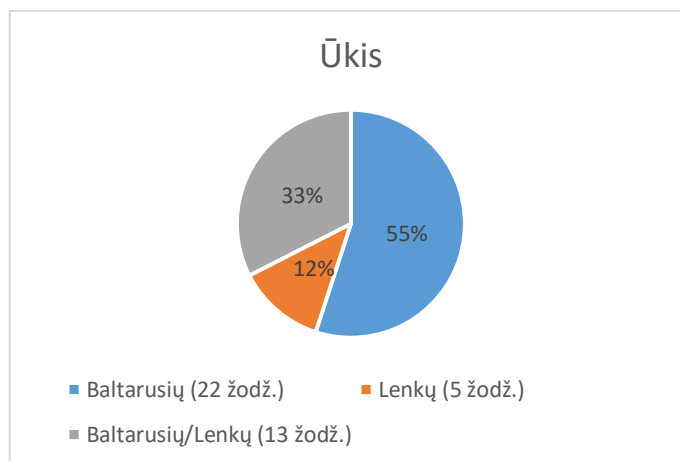

Diagrama Nr.23.

Kaip matyti iš diagramos (Diagrama Nr.24), „Ūkio“ semantinėje grupėje daugiausiai žodžių, kilusių iš baltarusių ir iš baltarusių ar lenkų kalbų. Ypač tai akivaizdu semantiniame pogrupyje „Darbas“. Reikia paminėti, kad „Ūkio“ semantinės grupės pogrupyje „Augalai“ pirmą kartą matyti didesnis lenkų kalbos žodžių skaičius nei iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių.

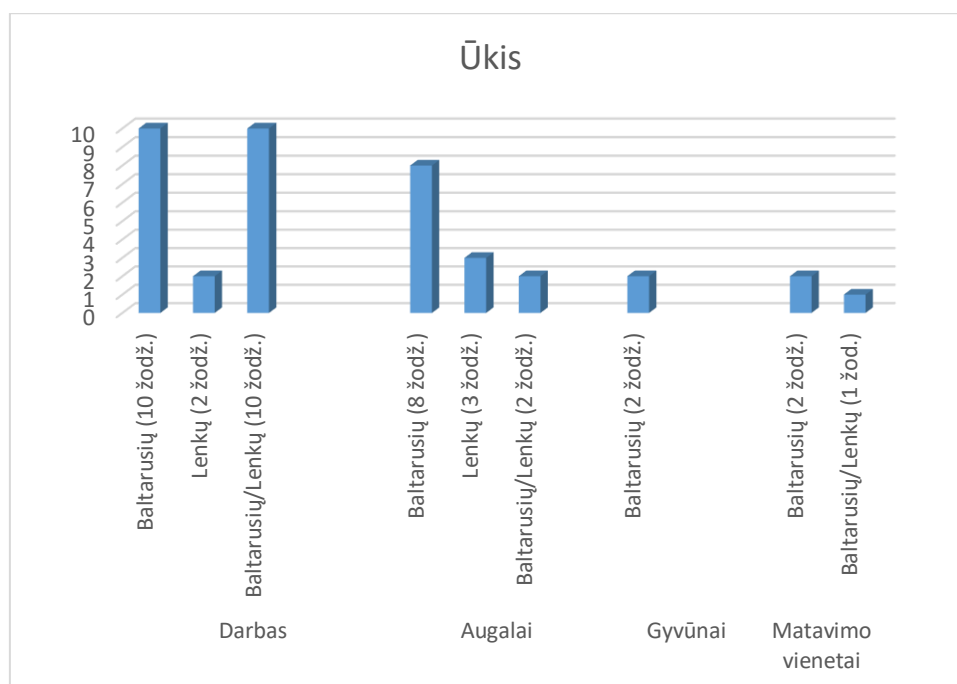

Diagrama Nr.24.

3.2.1.5. Teisėsauga, pinigai, ginklai

3.2.1.5.1. Teisėsauga. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.25) yra 10 slavizmų. Po lygiai pasiskirstė baltarusių kalbos žodžiai ir iš baltarusių ar lenkų kalbos kilę žodžiai – po 50% (5 žodžiai).

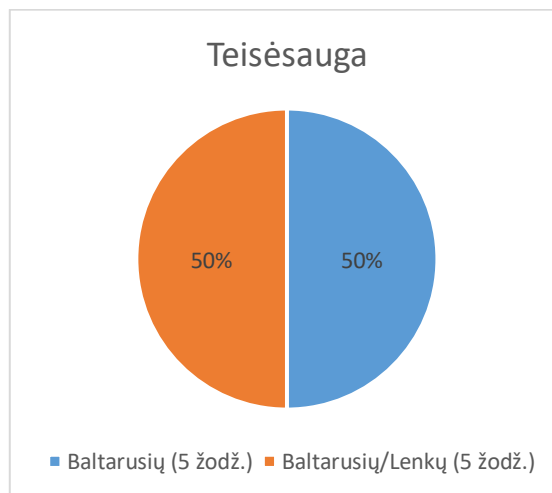

Diagrama Nr.25.

3.2.1.5.2. Pinigai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.26) yra 7 slavizmai. 43% (3 žodžiai) užima baltarusių kilmės žodžiai ir po lygiai pasiskirstę, po 28,5% (2 žodžiai) iš lenkų ir iš baltarusių ar lenkų kalbų kilę žodžiai.

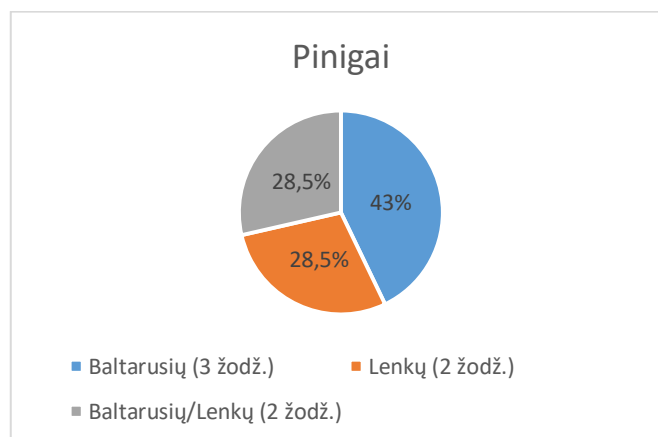

Diagrama Nr.26.

3.2.5.3. Ginklai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.27) yra 8 slavizmai. 50% (4 žodžiai) užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai, 25% (2 žodžiai) baltarusių kilmės žodžiai ir po 12,5 % (1 žodis) užima lenkų ir senovės rusų kilmės žodžiai.

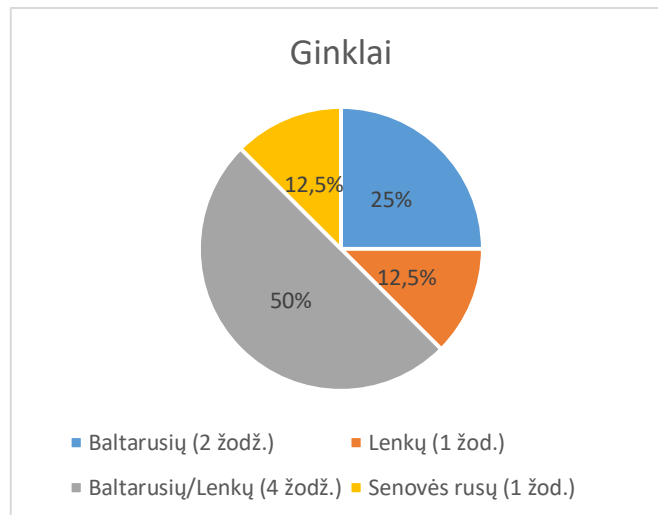

Diagrama Nr.27.

3.2.1.5.4. Dalinės išvados. Apibendrinant visą „Teisėsaugos, pinigų, ginklų“ semantinę grupę (Diagrama Nr.28), kurioje yra 25 slavizmai, matyti kad šį kartą didžiausią dalį užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai – 44% (11 žodžių), o po to eina 40% (10 žodžių) baltarusių kilmės žodžiai. 12% (3 žodžiai) užima lenkų kilmės žodžiai, o 4% (1 žodis) užima senovės rusų kilmės žodžiai.

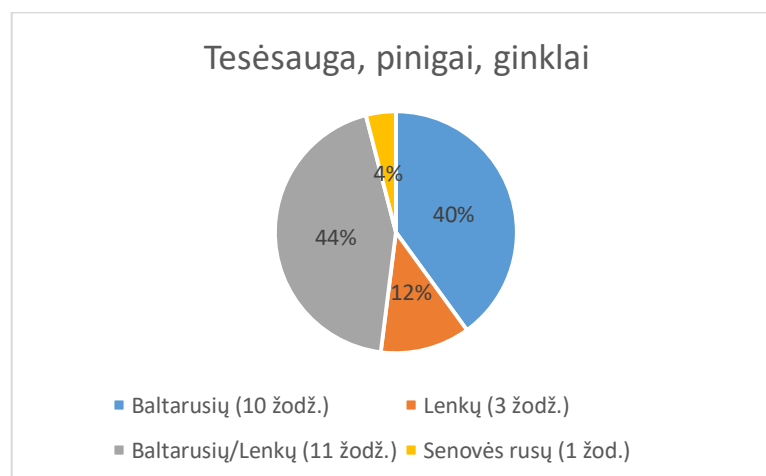

Diagrama Nr.28.

Diagramoje (Diagrama Nr. 29) matyti, kad „Teisėsaugos, pinigų, ginklų“ semantinėje grupėje dominuoja žodžiai, kilę iš baltarusių ar lenkų kalbų. Taip pat didelė dalis baltarusių kilmės žodžių. Ypač daug baltarusių ir baltarusių ar lenkų kilmės žodžių matyti „Teisėsaugos“ pogrupyje, o „Ginklų“ pogrupyje išsiskiria žodžių gausa, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų.

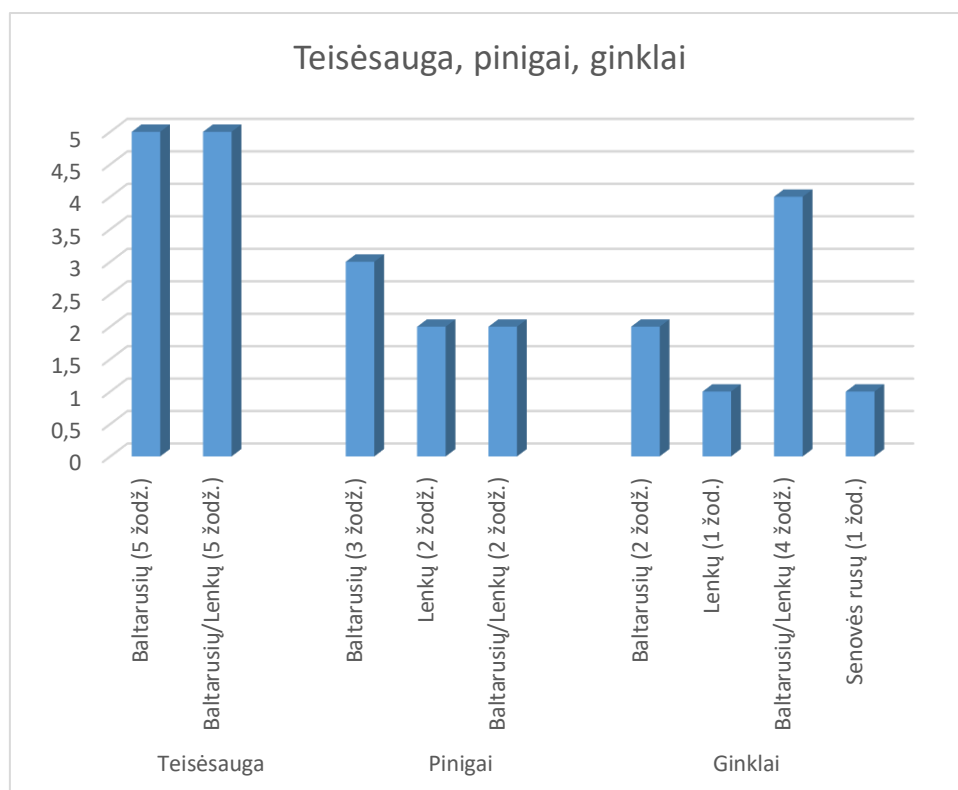

Diagrama Nr.29.

3.2.1.6. Reiškiniai, dalykai

3.2.1.6.1. Apibrėžti dalykai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.30) yra 6 slavizmai. Matyti, kad daugiausiai – 67% (4 žodžiai), užima baltarusių kalbos žodžiai ir po lygiai, po 16,5% (1 žodis), pasiskirstę lenkų ir baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai.

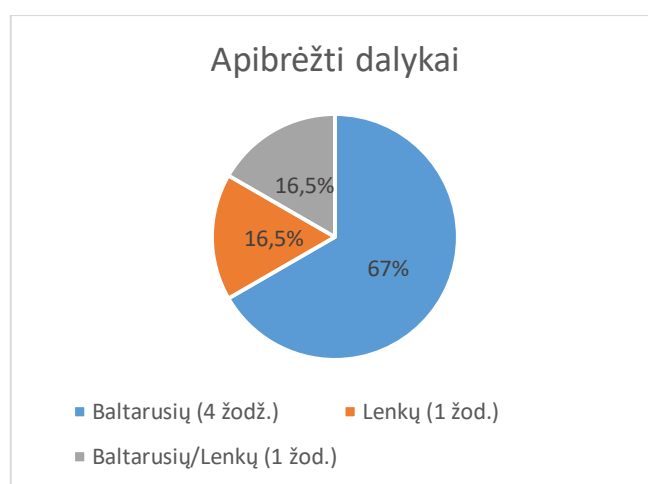

Diagrama Nr.30.

3.2.1.6.2. Neapibrėžti dalykai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.31) yra 7 slavizmai. Matyti, kad didžiausią dalį užima baltarusių kilmės žodžiai – 72% (5 žodžiai) ir po lygiai pasiskirstę, po 14% (1 žodis), lenkų ir baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai.

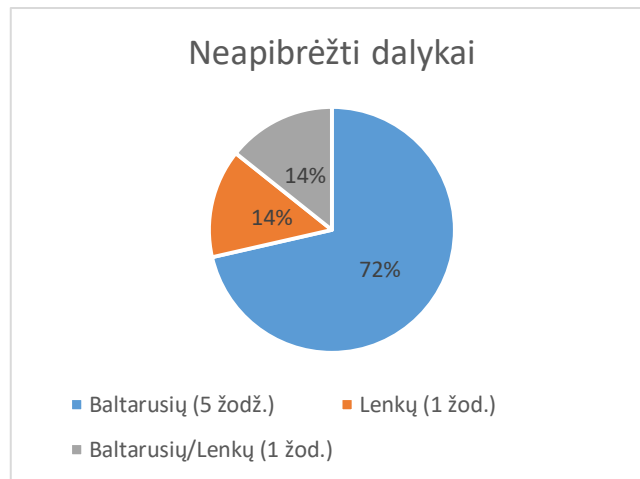

Diagrama Nr.31.

3.2.1.6.3. Santykiai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.32) yra tik 1 slavizmas – baltarusių kalbos žodis – 100% (1 žodis).

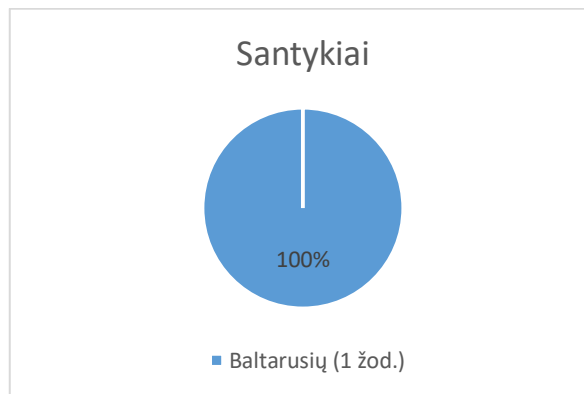

Diagrama Nr.32.

3.2.1.6.4. Daiktai, objektai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.33.) yra 8 slavizmai. Matyti, kad 50% (4 žodžiai) sudaro baltarusių kilmės žodžiai, 38% (3 žodžiai) baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai ir 12% (1 žodis) lenkų kilmės žodžiai.

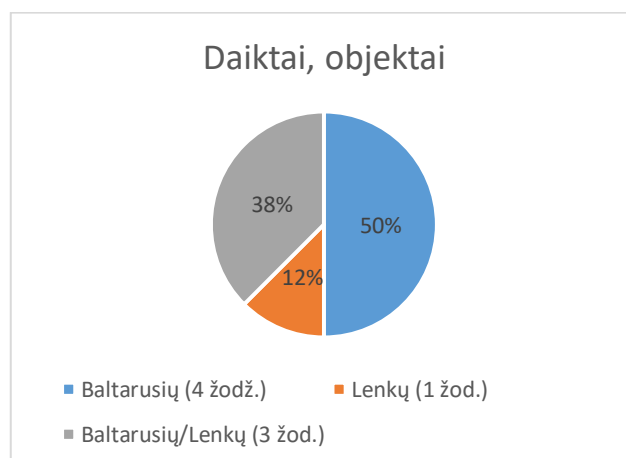

Diagrama Nr.33.

3.2.1.6.5. Dalinės išvados. Apibendrinant „Reiškinių, dalykų“ semantinę grupę (Diagrama Nr.34), kurioje yra 22 slavizmai, matyti, kad daugiausiai žodžių, 63% (14 žodžių), kilę iš baltarusių kalbos, 23% (5 žodžiai) iš baltarusių ar lenkų kalbų ir tik 14% (3 žodžiai) kilę iš lenkų kalbos.

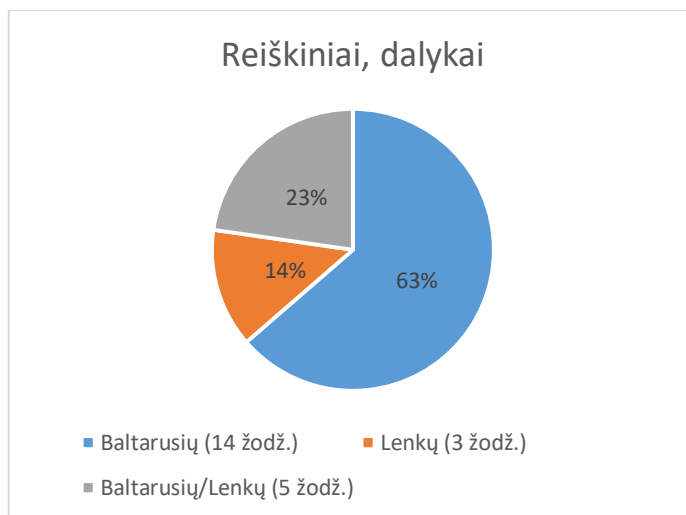

Diagrama Nr.34.

Apibendrinant visą semantinę grupę akivaizdžiai matyti (Diagrama Nr.35), kad „Apibrėžtų dalykų“, „Neapibrėžtų dalykų“ ir „Daiktų, objektų“ pogrupiuose akivaizdžiai vyrauja baltarusių kilmės žodžiai. „Daiktų, objektų“ pogrupyje taip pat nemažai ir baltarusių ar lenkų kalbų žodžių.

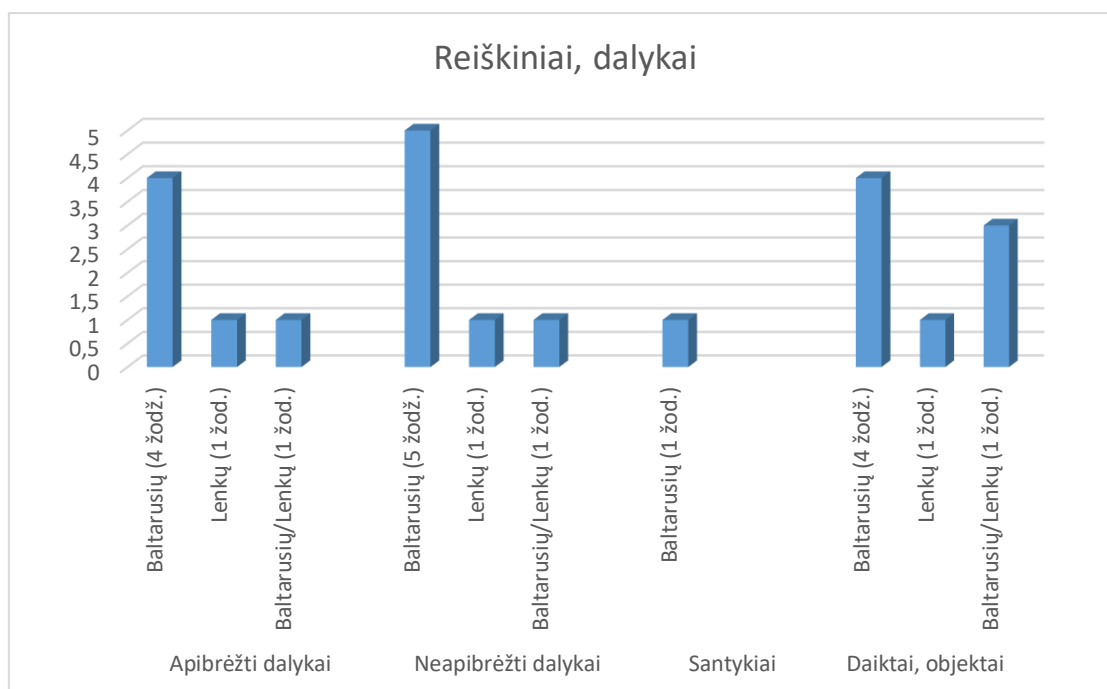

Diagrama Nr.35.

3.2.1.7. Ypatybės, būdo savybės

3.2.1.7.1. Ypatybės. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.36) yra 7 slavizmai. Matyti, kad didžiausią dalį, po 43% (3 žodžiai), užima baltarusių ir lenkų kilmės žodžiai ir 14% (1 žodis) slavų kilmės žodžiai.

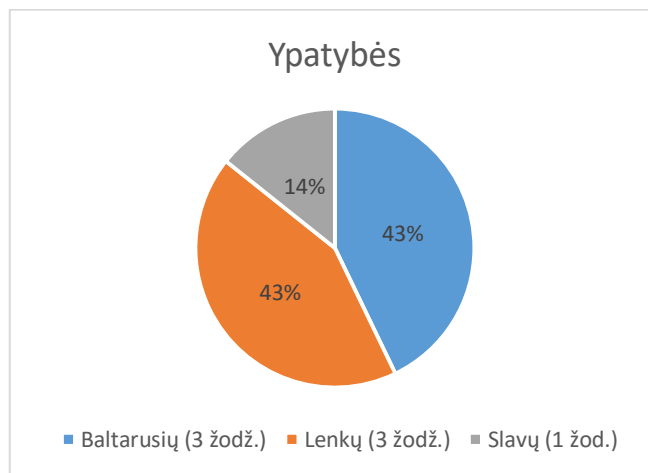

Diagrama Nr.36.

3.2.1.7.2. Teigiamos būdo savybės, ypatybės. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.37) yra 6 slavizmai. Matyti, kad didžiausią dalį, 83% (5 žodžiai), užima baltarusių kilmės žodžiai ir 17% (1 žodis) priklauso lenkų kalbai.

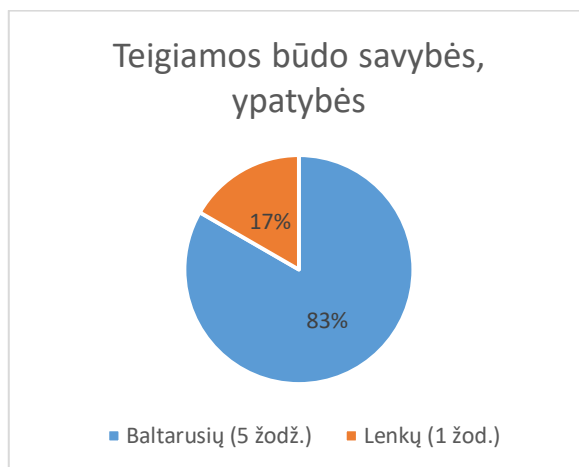

Diagrama Nr.37.

3.2.1.7.3. Neigiamos būdo savybės, ypatybės. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.38) yra 28 slavizmai. Matyti, kad didžiausią dalį, 64% (18 žodžiai), užima baltarusių kilmės žodžiai, 29% (8 žodžiai) užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai ir tik 7% (2 žodžiai) užima lenkų kalbos žodžiai.

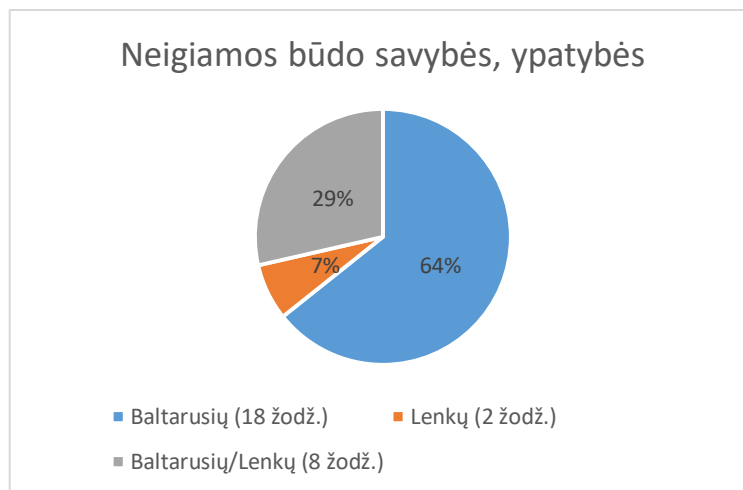

Diagrama Nr.38.

3.2.1.7.4. Dalinės išvados. Apibendrinant galima sakyti (Diagrama Nr.39), kad semantinėje grupėje „Ypatybės, būdo savybės“, kurioje yra 41 slavizmas, didžiausią dalį užima baltarusių kilmės žodžiai – 63% (26 žodžiai), 20% (8 žodžiai) baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai, 15% (6 žodžiai) lenkų kalbos žodžiai, o slavų 2% (1 žodis).

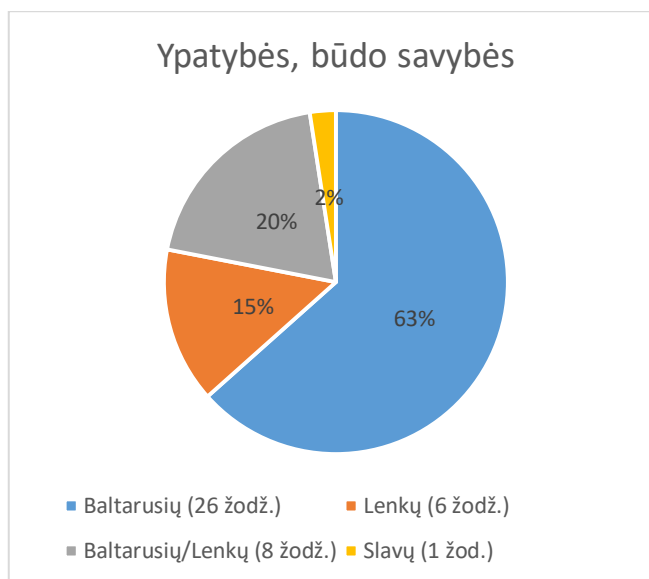

Diagrama Nr.39.

Apibendrinant duomenis diagramoje (Diagrama Nr.40) matyti, kad daugiausia pasiskolintų žodžių yra iš baltarusių kalbos. Ypač pogrupyje „Neigiamos būdo savybės, ypatybės“. Jame taip pat daug žodžių, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų. Reikėtų paminėti, kad semantiniame pogrupyje „Ypatybės“ baltarusių ir lenkų kalbų žodžiai pasiskirstę po lygiai.

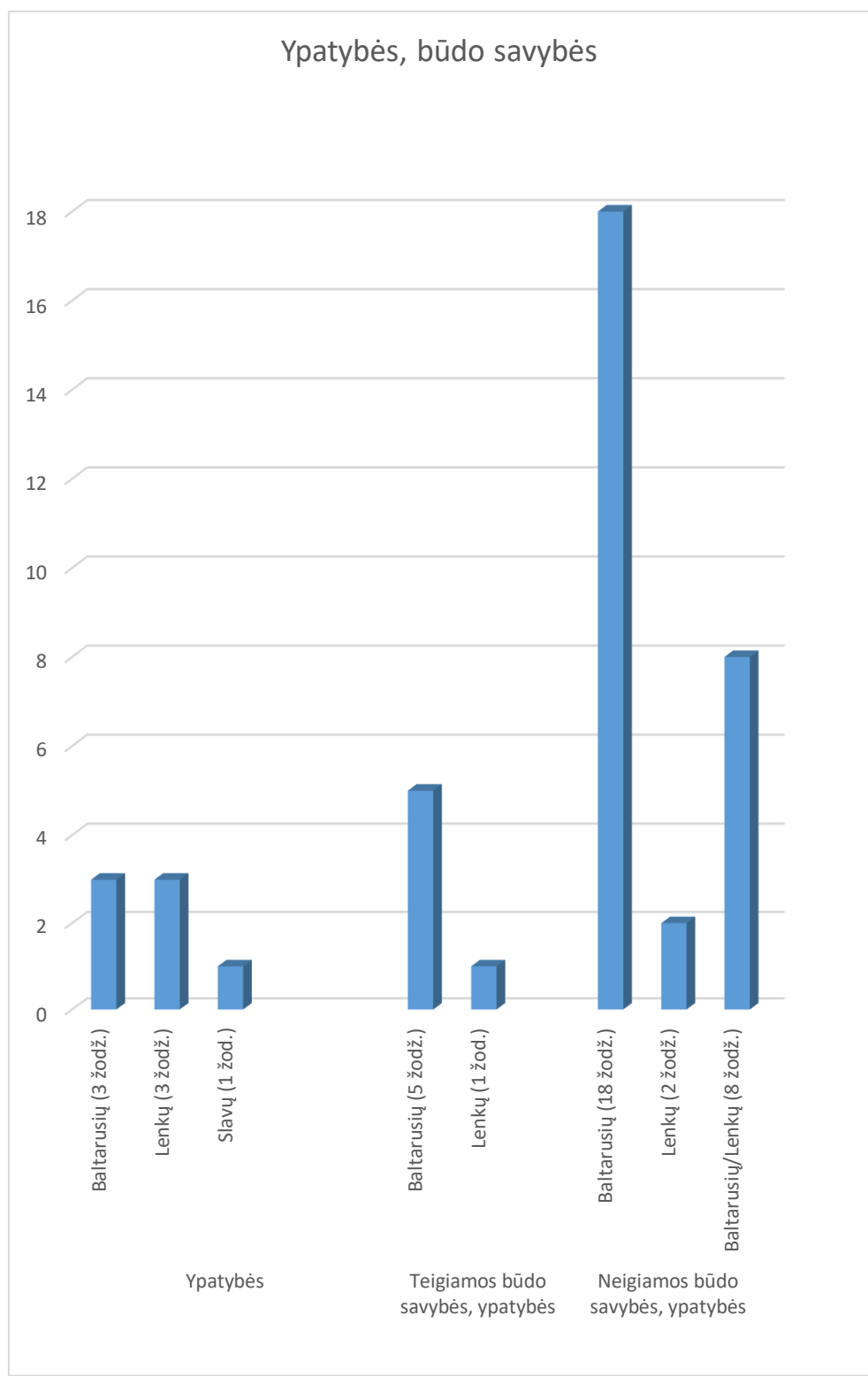

Diagrama Nr.40.

3.2.1.8. Veiksmai

3.2.1.8.1. Vidinio veiksmo veiksmazodžiai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.41) yra 16 slavizmų. Matyti, kad 56% (9 žodžiai) užima baltarusių kilmės žodžiai, o 44% (7 žodžiai) baltarusių ar lenkų kilmės.

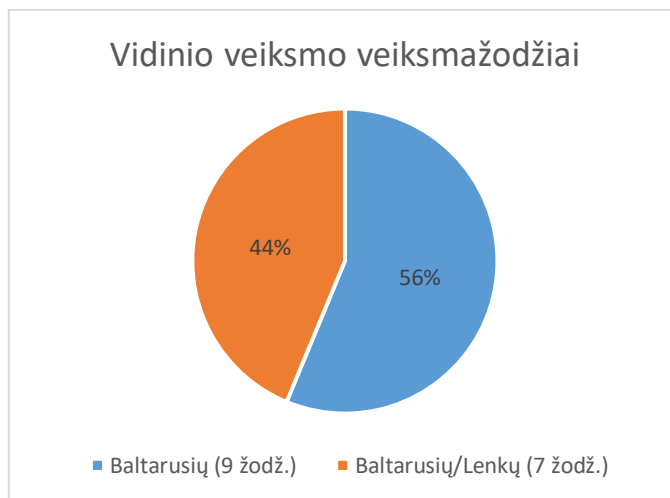

Diagrama Nr.41.

3.2.1.8.2. Judėjimo veiksmazodžiai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.42) yra 19 slavizmų. Matyti, kad 58% (11 žodžių) užima baltarusių kalbos žodžiai, 32% (6 žodžiai) užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai ir 10% (2 žodžiai) užima lenkų kalbos žodžiai.

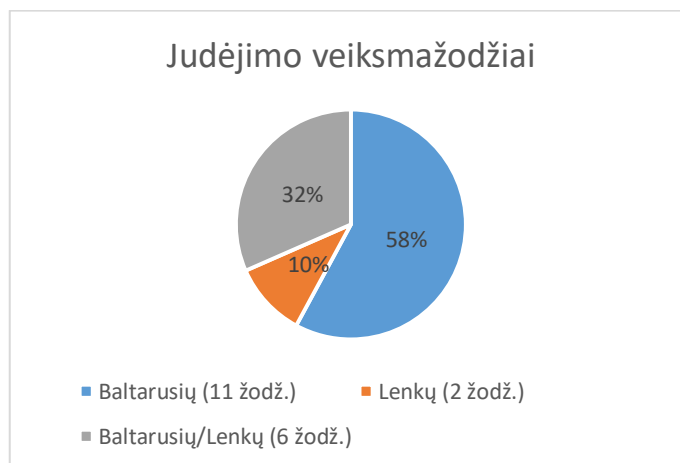

Diagrama Nr.42.

3.2.1.8.3. Neigiami veiksmai. Šiame pogrupyje (Diagrama Nr.43) yra 14 slavizmų. Matyti, kad baltarusių ir baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai užima po vienodą procentą – 43% (6 žodžiai), o 14% (2 žodžiai) sudaro lenkų kalbos žodžiai.

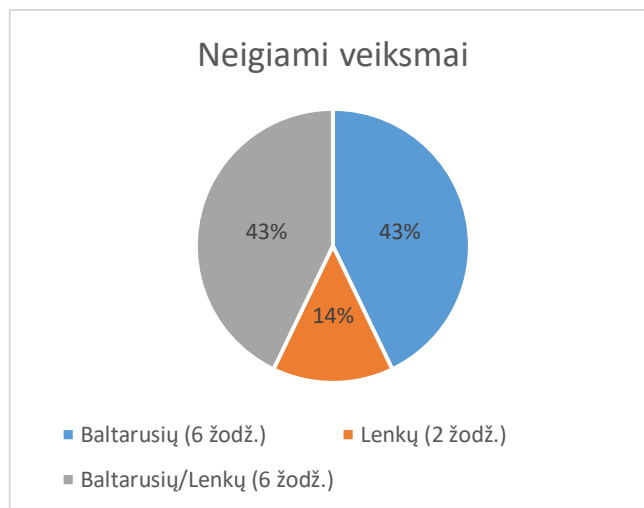

Diagrama Nr.43.

3.2.1.8.4. Dalinės išvados. Apibendrinant galima matyti (Diagrama Nr.44), kad didžiąją dalį semantinės grupės „Veiksmai“, kurioje yra 49 slavizmai, užima baltarusių kilmės žodžiai – 53% (26 žodžiai), 39% (19 žodžių) užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai ir 8% (4 žodžiai) užima lenkų kalbos žodžiai.

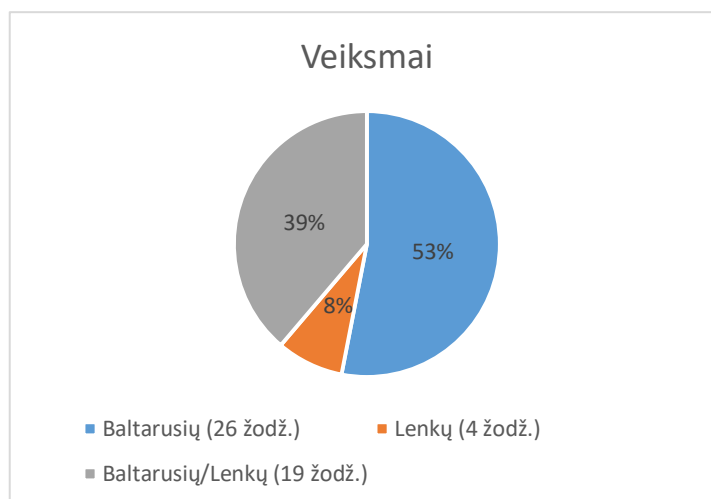

Diagrama Nr.44.

Žiūrint į diagramą (Diagrama Nr.45) matyti, kad semantinėje grupėje „Veiksmai“ visuose pogrupiuose didžiąją dalį užima baltarusių ir baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai, tačiau baltarusių kalbos kilmės žodžių vis dėlto daugiau.

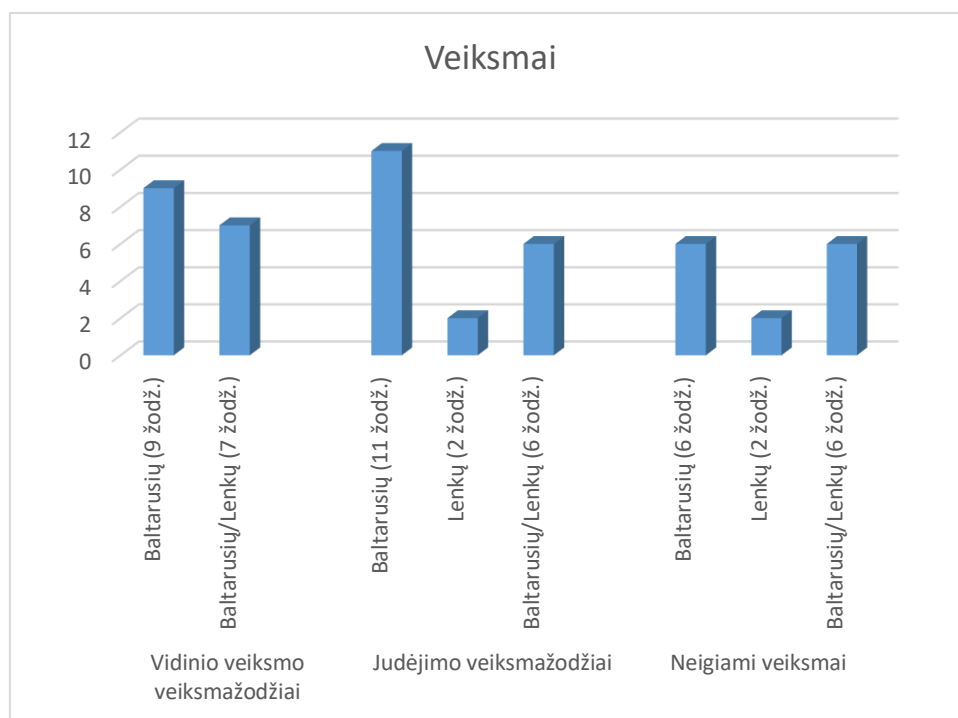

Diagrama Nr.45.

3.2.1.9. Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės

3.2.1.9.1. Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės. Šioje semantinėje grupėje (Diagrama Nr.46), kurioje yra 4 slavizmai, matyti, kad didžiąją dalį, 50% (2 žodžiai) užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai, o baltarusių ir lenkų kalbų kilmės žodžiai pasidalinę po lygiai, po 25% (1 žodis).

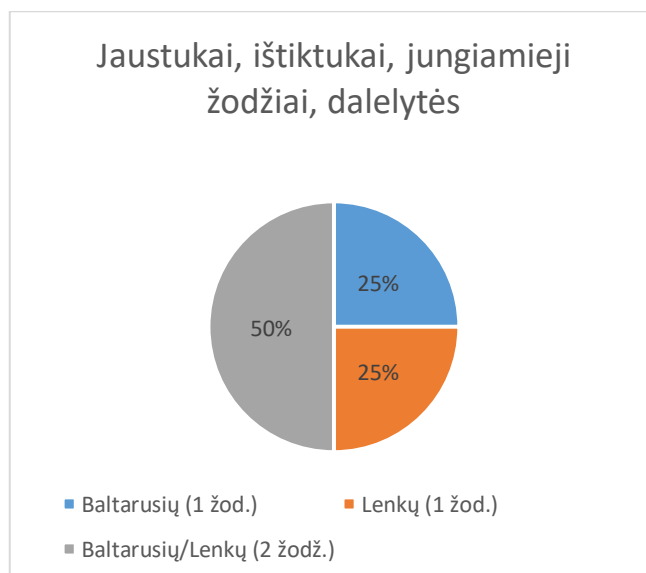

Diagrama Nr.46.

3.2.1.9.2. Dalinės išvados. Apibendrinant galima teigti (Diagrama Nr.47), kad semantinėje grupėje „Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės“ didžiąją dalį užima baltarusių ar lenkų kilmės žodžiai.

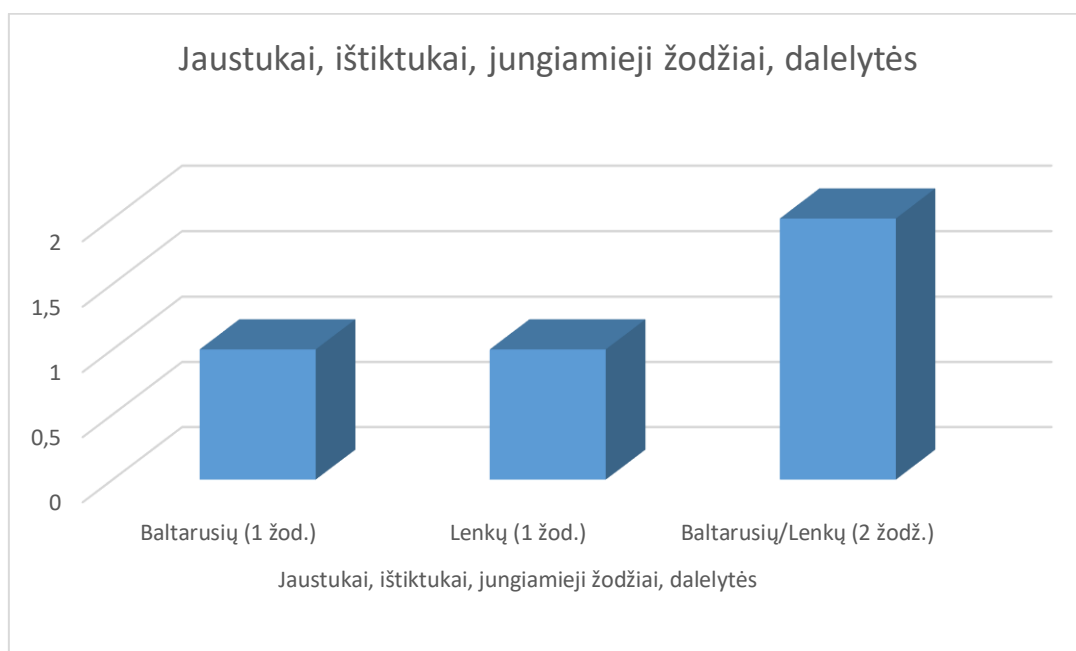

Diagrama Nr.47.

3.2.2. Lentelės duomenų aptarimas

Aptarus gautus rezultatus pagal semantines grupes ir jų pogrupius matyti, kad daugiausiai slavizmų į lietuvių kalbą yra atėję tik iš baltarusių ir baltarusių ar lenkų kalbų. Diagramoje (Diagrama Nr.48) matyti visų (be hibridų, dialektizmų, germanizmų ir neaiškos kilmės žodžių) K. Donelaičio poemoje „Metai“ rastų slavizmų pasiskirstymas pagal kilmės kalbos. Akivaizdu, kad daugiausiai slavizmų XVIII a. K. Donelaičio poemos „Metai“ leksikoje yra atėję iš baltarusių kalbos – 57% (177 žodžiai). Antroje vietoje atsidūrė baltarusių ar lenkų kalbų slavizmai – 29% (98 žodžiai). Lenkų kalbos žodžių vos 10 % (32 žodžiai). Visi kiti skoliniai užima vos 4% (7 žodžių) poemoje „Metai“ iš slavų pasiskolintos leksikos: senovės rusų – 3% (6 žodžiai) ir skoliniai iš slavų kalbų – 1% (1 žodis).

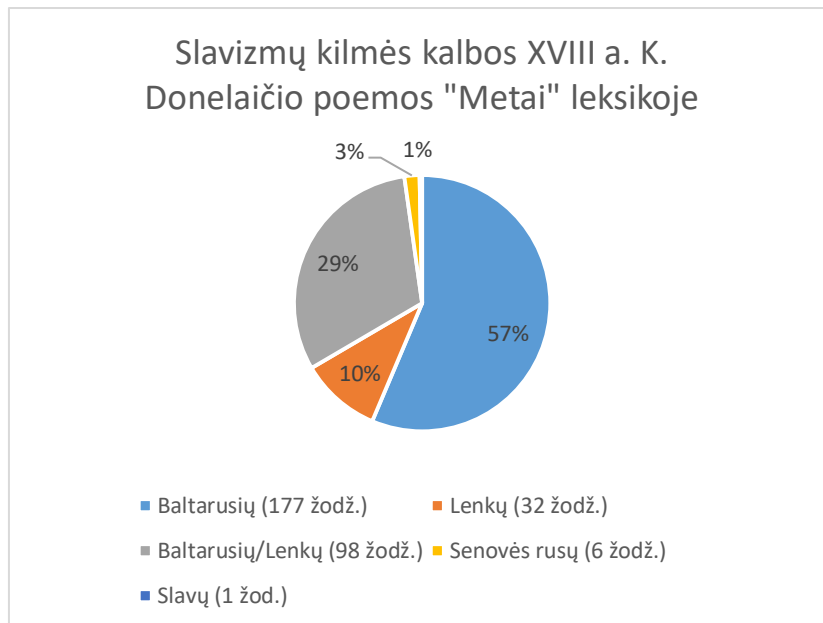

Diagrama Nr. 48.

3.3.3. Pirminės išvados

Sudarius visų semantinių grupių ir pogrupių diagramas matyti visas kalbų pasiskirstymas semantinėse grupėse ir pogrupiuose. Vertinant pagal semantines grupės akivaizdu, kad skolinių iš baltarusių kalbos gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Namai“, „Ypatybės, būdo savybės“, „Ūkis“ ir „Veiksmai“. Skolinių, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų, gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Veiksmai“, „Visuomeninis gyvenimas“, „Namai“, „Ūkis“. Skolinių iš lenkų kalbos gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Namai“, „Ūkis“, „Ypatybės, būdo savybės“ ir „Veiksmai“. Nurodant po vieną semantinę grupę, kurioje vyrautų vienos slavų kalbos žodžių gausa, galima išskirti šias semantines grupes ir kalbas: baltarusių kalba – „Namai“, baltarusių ar lenkų kalbos – „Veiksmai“, lenkų kalba – „Ypatybės“. Reikėtų atkreipti dėmesį ir į tris semantines grupes: „Namai“, „Ūkis“ ir „Veiksmai“, kuriuose yra daugiausiai skolinių iš baltarusių, baltarusių ar lenkų ir lenkų kalbų.

Vertinant pagal semantinių grupių pogrupius matyti, kad baltarusių kalbos skolinių, kaip jau minėta, yra daugiausiai. Ypatingai jų daug šiuose pogrupiuose: „Religija“, „Virtuvė“, „Neigiamos būdo savybės“, „Drabužiai, galvos apdangalai“. Kai kuriuose pogrupiuose vyraavo vien baltarusių kalbos skoliniai: „Giminystės ryšių pavadinimas“, „Titulai“, „Gyvūnai“ ir „Santykiai“. Nors beveik visuose pogrupiuose vyrauja skoliniai iš baltarusių kalbos, tačiau reikėtų išskirti kelis pogrupius, kuriuose gausų ir iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių: „Religija“, „Darbas“, „Neigiamos būdo savybės, ypatybės“ bei „Vidinio veiksmo veiksmazodžiai“. Iš lenkų kalbos kilusių žodžių daugiausia šiuose pogrupiuose: „Augalai“, „Virtuvė“, „Ypatybės“. Taip pat yra keli pogrupiai, kuriuose baltarusių ir iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių yra beveik vienodai: „Religija“, „Profesijos pavadinimas“, „Darbas, teisėsauga“, „Neigiamos būdo savybės, ypatybės“, „Neigiami veiksmi“, „Vidinio veiksmo veiksmazodžiai“. Reikėtų paminėti ir pogrupius, kuriuose baltarusių ir lenkų kalbų skolinių yra apylygiai ar vienodai: „Ligos“, „Ypatybės“, „Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai,

dalelytės“. Taip pat reikėtų išskirti pogrupius, kuriuose skolinių iš lenkų ir žodžių, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų, yra apylygiai: „Šventės, šventimas“, „Ligos“, „Drabužiai, galvos apdangalai“, „Augalai“, „Pinigai“, „Neapibrėžti dalykai“, „Apibrėžti dalykai“. Taip pat yra pogrupių, kur lenkų ir senovės rusų skolinių yra negausiai, tačiau pogrupyje jų pasiskirstymas apylygis ar vienodas: „Namai, kiemas“, „Ginklai“. Senovės rusų skolinių yra mažai, tačiau matyti keli pogrupiai, kur šie skoliniai pasiskirstę apylygiai su iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusiais žodžiais: „Muzikos instrumentai“, „Šventės, šventimas“. Nurodant po vieną semantinės grupės pogrupį, kuriame vyrautų vienos slavų kalbos žodžių gausa, galima išskirti šiuos pogrupius ir kalbas: baltarusių kalba – „Neigiamos būdo savybės, ypatybės“, baltarusių ar lenkų kalbos – „Religija“, lenkų kalba – „Virtuvė“, „Augalai“.

Iš diagramos taip pat matyti, kad kai kuriuose pogrupiuose gausu įvairių kalbų žodžių: „Religija“ – baltarusių, iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių, senovės rusų; „Ligos“, „Darbas“ – baltarusių, iš baltarusių, ar lenkų kalbų kilusių žodžių, lenkų; „Namai, kiemas“, „Drabužiai, galvos apdangalai“, „Ginklai“ – baltarusių, iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių, senovės rusų, „Ypatybės“ – baltarusių, lenkų ar slavų kilmės žodžių. Kituose pogrupiuose skolinių yra tik iš poros kalbų: „Būvio pavadinimas“, „Matavimo vienetai“, „Teisėsauga“, „Vidinio veiksmo veiksmazodžiai“ – baltarusių, iš baltarusių ar lenkų kalbų kilusių žodžių; „Teigiamos būdo savybės ypatybės“ – baltarusių ir lenkų kalbų.

4. IŠVADOS

Prieš imantis slavizmų tyrimo vyravo dvi nuomonės: kad lietuvių kalboje XVIII a. skolinių iš lenkų kalbos yra daugiau, nei iš baltarusių⁶⁶ ir kad skolinių iš baltarusių kalbos daugiau nei iš lenkų⁶⁷. Atliekant tiriamąją analizę pirminis tikslas buvo išsiaiškinti, kurio mokslininko teiginys buvo arčiausiai tiesos, remiantis K. Donelaičio „Metais“. Galiausiai paaiškėjo, kad K. Donelaičio poemoje „Metai“ baltarusių kalbos skolinių yra žymiai daugiau nei kilusių iš baltarusių ar lenkų ar tik iš lenkų kalbos.

Nors K. Donelaitis gyveno ne LDK, o Mažojoje Lietuvoje, kur vyravo vokiečių kultūra, kalba ir tikėjimas, jo leksikoje vartojama labai daug slavizmų. Taip gali būti nutikę dėl glaudžių K. Donelaičio ir jo aplinkos kontaktų su LDK gyvenančiais lietuviais. Be to, Donelaitį išaugino Mažosios Lietuvos lietuvių kultūros tradicija: religinė raštija, tautosaka, gili tautinė savivertė ir savigarba. Pajutę Vokietijos ketinimą germanizuoti Mažąją Lietuvą, dalis patriotiškai nusiteikusių lietuvių kunigų ėmė priešintis ir tęsė senas šio krašto lietuviybės tradicijas: rengė religines lietuviškas knygas, rinko tautosaką, rašė žodynus ir gramatikas, tyrinėjo lietuvių kalbą bei gynė teisę ją šnekėti. Tarp lietuviybės puoselėtojų buvo ir K. Donelaitis. Kaip jau buvo minėta, tuo laikotarpiu lietuvių kalba buvo pilna skolinių iš slavų kalbų, todėl ir K. Donelaičio leksikoje jų ypač daug.

Išanalizavus 314 (be hibridų, dialektizmų, germanizmų ir neaiškios kilmės skolinių) K. Donelaičio poemos „Metai“ leksikos slavizmus matyti, kad skolinių iš baltarusių kalbos yra 56% (177 žodžiai), iš baltarusių ar lenkų kalbų 31% (98 žodžiai), o skoliniai iš lenkų kalbos užima vos 10% (33 žodžiai) visų poemoje vartotų slavizmų. Akivaizdu, kad tuo laikotarpiu lietuviai su baltarusiais palaikė daug glaudesnius kontaktus nei su lenkų kalbos atstovais. Kontaktai su baltarusiais buvo užmegzti daug anksčiau, nei su lenkais, dėl to skolinių iš lenkų kalbos XVIII a. K. Donelaičio sukurtoje poemoje „Metai“ buvo visai nedaug.

Vertinant pagal semantines grupės akivaizdu, kad skolinių iš baltarusių kalbos gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Namai“, „Ypatybės, būdo savybės“, „Ūkis“ ir „Veiksmai“. Skolinių, kilusių iš baltarusių ar lenkų kalbų gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Veiksmai“, „Visuomeninis gyvenimas“, „Namai“, „Ūkis“. Skolinių iš lenkų kalbos gausiausia šiose semantinėse grupėse: „Namai“, „Ūkis“, „Ypatybės, būdo savybės“ ir „Veiksmai“. Nurodant po vieną semantinę grupę, kurioje vyrautų vienos slavų kalbos žodžių gausa, galima išskirti šias semantines grupes ir kalbas: baltarusių kalba – „Namai“, baltarusių ar lenkų kalbų – „Veiksmai“, lenkų kalba – „Ypatybės“.

Vertinant pagal semantinių grupių pogrupius matyti, kad skolinių iš baltarusių kalbos daugiausiai pogrupiuose „Religija“, „Virtuvė“, „Neigiamos būdo savybės“, „Drabužiai, galvos apdangalai“. Iš baltarusių ar lenkų kalbų „Religija“, „Darbas“, „Neigiamos būdo savybės“, „Vidinio veiksmo veiksmazodžiai“. Iš lenkų kalbos kilusių žodžių daugiausia šiuose pogrupiuose: „Augalai“, „Virtuvė“, „Ypatybės“. Nurodant po vieną semantinės grupės pogrupį, kuriame vyrautų vienos slavų kalbos žodžių gausa, galima išskirti šiuos pogrupius ir kalbas: baltarusių kalba – „Neigiamos būdo savybės, ypatybės“, baltarusių ar lenkų kalba – „Religija“, lenkų kalba – „Virtuvė“, „Augalai“.

⁶⁶ Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis.

⁶⁷ Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.

Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.

Reikėtų atkreipti dėmesį ir į tris semantines grupes: „Namai“ ir „Ūkis“, „Veiksmi“, kuriuose yra daugiausiai skolinių iš baltarusių, baltarusių ar lenkų ir lenkų kalbos. Žinanat, kad tiriamo „Baltarusių/Lenkų“ slavizmų grupė, kuri apima tiek baltaurisų, tiek lenkų kalbų žodžius, neturi ryškos takoskyros tarp žodžių kilmės, gali rodyti, jog šiose semantinėse grupėse yra ypač daug skolinių iš visų trijų kalbų ir nėra visiškai aišku, kiek žodžių yra pasisikolinta iš vienos iš trijų kalbų konkrečiai. Tai taip pat rodo, kad šios dvi semantinės grupės buvo ypač aktualios tuometiniam XVIII a. gyvenusiam žmogui. Taip pat būtų galima teigti, kad didžiausią įtaką lietuvių kultūrai baltarusių ir lenkų tautos padarė būtent šiose srityse, nes su pasiskolintais žodžiais į lietuvių kultūrą atėjo ir didžiausios naujovės namų, ūkio ir veiksmų pavadinimų srityse.

Apžvelgus K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų lentelę matyti, kad daugiausia skolinių, nesvarbu, iš kokios kalbos būtų, buvo vartojama šiose semantinėse grupėse: „Religija“, „Namai“, „Ūkis“, „Ypatybės ir būdo savybės“ bei „Veiksmi“. Tai visiškai suprantama, nes to meto žmogui tai buvo vienos svarbiausių gyvenimo sferų, dėl to ir žodžiai turėjo būti vartojami tie, kurie geriausiai paaikšintų kasdienio buitinio gyvenimo daiktus ar procesus.

Atliekant K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų analizę buvo atsisakyta tirti poemos dialektizmus, germanizmus, kitų kalbų skolinius ir hibridus, nes tai taip pat labai plačios temos ir reikalauja atskirų tiriamųjų darbų. Šios sferos ateityje gali būti pasitelktos dar plačiau analizuojant XVIII a. K. Donelaičio poemos „Metai“ skolintinę leksiką. Ypač įdomus turėtų būti poemos „Metai“ germanizmų tyrimas ir jų palyginimas su slavizmų skoliniais bei analizė, kuriose gyvenimo srityse naudojama daugiau slavizmų, o kuriose germanizmų.

Išanalizavus kultūrinę bei politinę padėti XVIII a. Mažojoje Lietuvoje, aptarus įvairių mokslininkų nuomones apie lietuvių kalbos slavizmų kilmę bei atlikus tiriamąją K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų analizę galima teigti, jog šio Magistro darbo pradžioje iškelta hipotezė, kuri teigė, kad minėtame kūrinyje yra žymiai daugiau skolinių iš baltarusių kalbos, lyginant su lenkų ir senąja rusų kalba, buvo patvirtinta.

Literatūros sąrašas

- Bednarczuk Leszek, 2013, Languages in contact and conflict on the territory of the grand duchy of lithuania (gdl) Acta Baltico-Slavica, 37 SOW, Warszawa.
- Brückner, Alexander. Die slavischen Fremdwörter im Litauschen, 1877, prieiga per internetą: <https://archive.org/details/dieslavischenfr01brgoog/page/n19/mode/2up>, (žr. 2020 05 03).
- Būga Kazimieras, 1958, Rinkiniai raštai I, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Būga Kazimieras, 1959, Rinkiniai raštai II, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Būga Kazimieras, 1961, Rinkiniai raštai III, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Donelaitis, Kristijonas, Metai: [poema], Kaunas: Kalendorius, [2012] (Vilnius : BALTO).
- Dini, Pietro Umberto, 2014, Foundations of Baltic Languages, Vilnius: Eugrimas.
- Fasmer, Maks, 1986, Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka. Izdanie vtoroe, stereotipnoe. V četyreh tomah. Tom I (A-D). Moskva: Progress.
- Gritėnienė Aurelija, 2015, Daujėnų krašto skolininė leksika. Lietuvos valsčiai. Daujėnai, prieiga per internetą: http://www.llt.lt/pdf/daujenai/daujenai-1_kalba-2012.pdf, (žr. 2020 05 03).
- Kabelka Jonas, 1964, Kristijono Donelaičio raštų leksika. Leidykla „Mintis“, Vilnius.
- Kardelis Vytautas, 2003, Rytų aukštaičių šnektų slavizmų fonologijos bruožai, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Kregždys Rolandas, 2014, Методика и критерии идентификации полонизмов литовского языка / The methodology and criteria of identification of Polish loanwords in Lithuanian. LingVaria 18(2), prieiga per internetą: https://www.academia.edu/9547236/Kreg%C5%BE%C5%B4%C5%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B8_%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B8_%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B2_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA%D0%B0_The_methodology_and_criteria_of_identification_of_Polish_loanwords_in_Lithuanian.LingVaria_18_2_195_217_ISSN_1896-2122, (žr. 2020 05 03).

Kregždys Rolandas, 2016, Lietuvių kalbos polonizmų žodyno specifikacija / Charakterystyka Słownika Polonizmów w języku litewskim (Studia Etymologica Baltica I). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, prieiga per internetą:

5615 [https://www.academia.edu/27997915/R. Kreg%C5%BEdys. 2016. Lietuvi%C5%B3 kalbos polonizm%C5%B3 %C5%BEodyno specifikacija Charakterystyka S%C5%82ownika Polonizm%C3%B3w w j%C4%99zyku litewskim Studia Etymologica Baltica I . Vilnius Lietuvi%C5%B3 kalbos institutas ISBN 978-609-411-170-9 ISSN 2424-5615 ., \(žr. 2020 05 03\).](https://www.academia.edu/27997915/R._Kreg%C5%BEdys._2016._Lietuvi%C5%B3_kalbos_polonizm%C5%B3_%C5%BEodyno_specifikacija_Charakterystyka_S%C5%82ownika_Polonizm%C3%B3w_w_j%C4%99zyku_litewskim_Studia_Etymologica_Baltica_I_.Vilnius_Lietuvi%C5%B3_kalbos_institutas_ISBN_978-609-411-170-9_ISSN_2424-5615_.(žr.2020_05_03).)

Kregždys Rolandas, 2016, Lietuvių kalbos polonizmų žodynas / Słownik Polonizmów w języku litewskim (Studia Etymologica Baltica II). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, prieiga per internetą:

[https://www.academia.edu/27997985/R. Kreg%C5%BEdys. 2016. Lietuvi%C5%B3 kalbos polonizm%C5%B3 %C5%BEodynas S%C5%82ownik Polonizm%C3%B3w w j%C4%99zyku litewskim Studia Etymologica Baltica II . Vilnius Lietuvi%C5%B3 kalbos institutas ISBN 978-609-411-171-6 ISSN 2424-, \(žr. 2020 05 03\).](https://www.academia.edu/27997985/R._Kreg%C5%BEdys._2016._Lietuvi%C5%B3_kalbos_polonizm%C5%B3_%C5%BEodynas_S%C5%82ownik_Polonizm%C3%B3w_w_j%C4%99zyku_litewskim_Studia_Etymologica_Baltica_II_.Vilnius_Lietuvi%C5%B3_kalbos_institutas_ISBN_978-609-411-171-6_ISSN_2424-,(žr.2020_05_03).)

Krištopaitienė Daiva, 2004, Kristijono Donelaičio raštų leksika ir jos redagavimas, Senoji Lietuvos literatūra, 18 knyga, prieiga per internetą:

<http://www.llti.lt/failai/e-zurnalai/SLL18/XVIIIstr252-264.pdf>, (žr. 2020 05 03).

Lenore A. Grenoble, 2010, Contact and the Developement of the Slavic Languages. The handbook of Language Contacts. Raymond Hicky.

Lietuvių kalbos žodynas, prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/>, (žr. 2020 05 03)

Palionis Jonas, 1967, Lietuvių literatūrinė kalba XVI-XVII a., Vilnius: Mintis.

Palionis Jonas, 1995, Lietuvių rašomosios kalbos istorija, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Task's Historical Linguistics, 1994, 2nd edition Revised by Robert McColl Miller, Hodder Education, 2007. April M. S. McMahon Understanding language change. Cambridge University press.

Sabaliauskas Algirdas, 1990, Lietuvių kalbos leksika, Vilnius: Mokslo.

Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. Sistemini Lietuvių kalbos žodynas, prieiga per internetą: <http://lkiis.lki.lt/sisteminis;jsessionid=ED4025B1B7675214F76B8541D876F268>, (žr. 2020 05 07).

Skardžius Pranas, 1931, Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen, – Tauta ir žodis VII, Kaunas: Spindulys.

Skardžius Pranas, 1998, Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen, – Skardžius P., Rinkiniai raštai 4, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

- Smetonienė Anželika, 2014, Kelių skolintų veiksmažodžių (XVI-XVII a. LDK tekstų pagrindu) analizė. Lietuvių kalba Nr. 8, prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/74/62>, (žr. 2020 05 03).
- Smetonienė Anželika, 2015, Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI-XVII a. LDK tekstuose), – Daktaro disertacija (Humanitariniai mokslai, Filologija (04 H)), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Smetonienė Anželika, 2016, Slavizmai veiksmažodžiai ir slaviškos šaknies hibridai, – Acta Linguistica Lithuanica.
- Smetonienė Anželika, 2016a, Veiksmažodiniai daiktavardžiai abstraktai su priesaga -imas / -ymas M. Petkevičiaus katekizme (1598): jų daryba ir vertimas, – Lietuvių kalba Nr.10, prieiga per internetą: <http://www.lietuviukalba.lt/index.php/lietuviu-kalba/article/view/212>, (žr. 2020 05 03).
- Smetonienė Anželika, 2016b, The textual influences of Jacob Ledesma's catechism and the catechism of Mikalojus Daukša on the anonymous catechism of 1605, – Kalbotyra Nr.68, prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/kalbotyra/issue/view/891>, (žr. 2020 05 03).
- Smetonienė Anželika, 2017, Slaviškos šaknies žodžių vartojimo kitimai J. Jaknavičiaus „Ewangelie Polskie y Litewskie“ 1647, 1674, 1679, 1690 ir 1705 m. leidimuose, – Acta Linguistica Lithuanica.
- Smoczyński Wojciech, 2020, Słownik etymologiczny języka litewskiego, prieiga per internetą: <https://rromanes.org/pub/alii/Smoczy%20W.%20S%20ownik%20etymologiczny%20j%20j%20zyka%20litewskiego.pdf>, (žr. 2020 05 03).
- Urbutis Vincas, 1991, Senosios lietuvių kalbos slavizmai, – Baltistica XXVII.
- Urbutis Vincas, 1993, Senujų slavizmų kilmės įvairovė, – Baltistica XXVIII.
- Visuotinė lietuvių enciklopedija, prieiga per internetą: <https://www.vle.lt>.
- Zinkevičius Zigmantas, 1988, Lietuvių kalbos istorija III. Senujų raštų kalba, Vilnius: Mokslas.

Priedas A: K. Donelaičio poemos „Metai“ slavizmų reikšmės ir galimų kalbų kilmės lentelė.

„Metų“ slavizmų reikšmės ir kilmė										
Eil. Nr.	Leksema	Reikšmė "Metuose"	Kilmė						Semantinė grupė	Semantinės grupės pogrupis
			J. Kabelka	LKŽ	W. Smoczyński	R. Kregždys	V. Urbutis	Galutinė žodžio kilmės kalba		
1	Adpentai	Keturių savaitių laikas prieš Kalėdas	Lenkų	Lenkų (adventas)	Baltarusių (adventas)	Lenkų	/	Lenkų	Visuomeninis gyvenimas	Šventės, šventimas
2	Kalėdos	Krikščionių šventė (gruodžio 25)	Baltarusių	Lenkų/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
3	Svodba	Vestuvės	Baltarusių	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
4	Velykos	Krikščionių tariamojo Kristaus prisikėlimo šventė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
5	Vinčiavoti	Tuokti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Senovės baltarusių (venč-)	Lenkų/Senovės rusų (venčiovoti)	/	Baltarusių/Lenkų		
6	Altorius	Stalas bažnyčioje, prie kurio laikomos pamaldos	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	Visuomeninis gyvenimas	Religija
7	Angelas	Mitologinė bekūnė būtybė, geroji dvasia	Rusų	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
8	Bažnyčia	Maldos namai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
9	Dūšia	1. Siela, vėlė; 2. Dvarponiai, dvaro žmonės	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
10	Grabas	Karstas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
11	Griekas	Nuodėmė	Baltarusių/Lenkų	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
12	Griešnas	Nuodėmingas	Baltarusių	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
13	Ižegnoti	Ppalaiminiti, pašventinti	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (peržegnoti)	/	Baltarusių/Lenkų		
14	Knygos	Maldaknygės	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		

15	Krikščionis	Krikščionybės išpažinėjas	Baltarusių	/	Senovės rusų	/	/	Baltarusių
16	Krikštynos	Pokilis, vaišės, vaikų pakrikštijus	Senovės rusų	/	Senovės rusų	/	/	Senovės rusų
17	Mišia	1. Pamokslas; 2. Pamaldos	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (mišta)	/	Baltarusių/Lenkų
18	Nabašninkas	Velionis	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių (nabaščikas)	Baltarusių/Lenkų (nabaščikas)	/	Baltarusių/Lenkų
19	Nobažnas	Pamaldus, dievotas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų (nobažnas)	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (nobažnas)	/	Baltarusių/Lenkų
20	Pagonas	Pagonybės išpažinėjęs, stabmeldys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (pagonis)	Baltarusų (pagonis)	/	/	Baltarusių
21	Paslūžyti	Patarnauti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų
22	Pastninkas	Pasninkas, išalkimas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (pastininkas)	Baltarusių (pasnykas)	/	/	Baltarusių
23	Pekla	Pragaras	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
24	Poteriai	Maldos	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų
25	Prarakas	Pranašas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (prarakavoti)	/	Baltarusių/Lenkų
26	Rojus	Tariamasis sodas, kriame gyvenę Adomas su Ieva	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų
27	Šėtonas	Piktoji dvasia, velnias	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
28	Vargonai	Dumplėmis pučiamas klavišinis muzikos instrumentas	Baltarusių		Senovės baltarusų	/	/	Baltarusių
29	Viera	Tikėjimas	Baltarusių	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
30	Vieryti	Tikėti	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių
31	Vyskupas	Aukštas krikščionių dvasininkas	Lenkų	/	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
32	Žegnonė	Palaiminimas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų
33	Žegnoti	Laiminti	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų

34	Būbnas	Būgnas, bubinas	Baltarusių	Baltarusių (būgnas)	Baltarusių/Senovės rusų (būbinas)	/	Baltarusių	Baltarusių		Muzikos instrumentai
35	Cimbolai	Styginis muzikos instrumentas, panašus į kankles, citrą	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	Baltarusių, lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
36	Dambrelis	Pasagos pavidalo pučiamasis muzikos instrumentas	Slavizmas	/	Senovės rusų	/	/	Senovės rusų		
37	Smuikas	Keturių stygų muzikos instrumentas	Baltarusių/Senoji rusų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
38	Strūna	Styga	Baltarusių/Lenkų	Slavų (striūna)	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
39	Trūbyti	Trimituoti	Baltarusių, rusų	Baltarusių (triūbyti)	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
40	Ciesorius	Imperatorius	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	Titulų, būvio, profesijos, giminystės ryšių, tautybės pavadinimai	Titulai
41	Karaliauti	Būti karaliumi, viešpatuoti	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
42	Karalius	Valdovo, monarcho titulas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
43	Diedas	Senas žmogus, senis	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	Baltarusių	Baltarusių		Būvio pavadinimas
44	Klapas	Berniokas, bernas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
45	Mieščionis	Miesto gyventojas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (miesčionas)	/	Baltarusių/Lenkų		
46	Padonas	Valdiny, pavaldiny	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
47	Pilosopas	Filosofas	Iš graikų per slavus	/	/	Baltarusių/Lenkų (filozafas, filozofas)	/	Baltarusių/Lenkų		
48	Prietelka	Bičiulė draugė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių (prietelius)	/	/	Baltarusių		
49	Sėbras	Bičiulis	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų /Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		

50	Sirata	Našlaitis	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	Profesijos pavadinimas
51	Ubagas	Elgeta	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Senovės lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
52	Žiuponė	Šeimininkė, ponis	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių (žiponas)	/	/	Baltarusių	
53	Dumčius	1. Patarėjas; 2. Aukštas valdininkas, prievaizdas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių (dūma)	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	
54	Gaspadinė	Šeimininkė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
55	Gaspadorius	Namų, kiemo šeimininkas, ūkio savininkas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
56	Klapčius	Pasiuntinys, tarnas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (klapčius)	/	Baltarusių/Lenkų	
57	Kupčius	Pirklys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
58	Liesininkas	Eigulys, girininkas	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
59	Moliorius	Dažytojas, tapytojas	Lenkų	Lenkų (maliorius)	/	Baltarusių/Lenkų (maliorius)	/	Baltarusių/Lenkų	
60	Pakamorė	Dvaro prievaizdas	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Lenkų	/	Lenkų	
61	Paslas	Pasiuntinys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
62	Ponas	Privilegiuoto luomo, turtingas žmogus, kitų išnaudotojas, viešpats	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	
63	Slūginė	Samdinė, tarnaitė	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
64	Slūžauninkas	Samdininkas, samdinys	Baltarusių	Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų	
65	Šaltyšius	Iš pačių baudžiauninkų tarpo skiriamas kaimo seniūnas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų	
66	Kūmas	Bičiulis, draugas	Baltarusių	Rusų/Lenkų	Senovės baltarusių	/	/	Baltarusių	Giminystės ryšių pavadinimas
67	Svotas	Vestuvių svečias, dalyvis	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
68	Lenkas	Lenkų tautybės žmogus	Rusų	/	Senovės rusų	/	/	Senovės rusų	

69	Maskolius	Rusas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (maskolis)	/	Baltarusių		Tautybės pavadinimas
70	Prancūzas	Tautos, gyvenančios Prancūzijoje žmogus	Lenkų, rusų	/	/	Baltarusių/Lenkų (francūzas)	/	Baltarusių/Lenkų		
71	Žydas	Vienos semitų kalbų tautos žmogus	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
72	Buksvos	Kelnės	Lenkų	Per lenkų iš vokiečių	/	Baltarusių/Lenkų	Lenkų/Vokiečių	Lenkų	Namai	Drabužiai, galvos apdangalai
73	Delmonas	Kišenė	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų (dalmonas)	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (dalmonas)		
74	Išrėdyti	Išpuošti, papuošti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
75	Išsirėdyti	Išpuošti, papuošti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
76	Kykas	Ištekėjusių moterų ar nuotakų galvos apdangalas su lankeliu	Baltarusių	Baltarusių	/	/	/	Baltarusių		
77	Kobotas	Berankovis šiltas moteriškas drabužis, liemenė	Lenkų	Iš lotynų per lenkų	/	/	/	Lenkų		
78	Nometas	Nuometas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
79	Nusirėdyti	Nusitaisyti, nusimesti papuošimus	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
80	Pasirėdyti	Gražiai apsirengti, pasipuošti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
81	Ploštė	Didelė moterų apsisiaučiamą skara, skraistė	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
82	Rėdas	Apdaras, apsirengimas, papuošalas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
83	Rėdyti	Rengti, puošti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
84	Rūbas	Drabužis, drapana	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
85	Sermėga	Švarkas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
86	Šilkas	Iš šilkaverpių gaunamų siūlų išaustas audeklas	Senoji rusų	/	Senovės rusų	/	/	Senovės rusų		

87	Barščiai	Raudonųjų burokų sriuba	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Virtuvė
88	Blekas	Žarnos galiukas, valgis iš supjaustytų žarnų	Lenkų	/	/	/	/	Lenkų	
89	Blūdas	Dubuo	Baltarusių	Rusų	Baltarusių	/	Baltarusių (Iš slavų bendrystės laikus siekiančio germanizmo)	Baltarusių	
90	Česnis	Vaišės, pokylis	Baltarusių	/	Baltarusių (čėsnas)	Lenkų (čestnis)	/	Baltarusių	
91	Čestavoti	Vaišinti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	
92	Gručė	Kruštinė (sriuba, košė)	Lenkų	Lenkų, vokiečių (grucė)	Lenkų (grucė)	Baltarusių/Lenkų (gruca)	/	Lenkų	
93	Juka	Sriuba iš paukščių arba gyvulių kraujo	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
94	Kisieliūs	Skysta košė iš raugintų avižinių miltų	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
95	Kruopa	Susmulkintas grūdas	Baltarusių	/	/	/	/	Baltarusių	
96	Kūdas	Neriebus, be riebių valgių, prastas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų	
97	Kuknė	Virtuvė	Lenkų	/	Baltarusių (kuknia)	Baltarusių/Lenkų (kuchnė)	/	Baltarusių/Lenkų	
98	Kukorius	Virėjas	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	
99	Lėbauti	Ūžti, girtauti, puotauti	Lenkų	Lenkų	Lenkų (lėba)	Lenkų	/	Lenkų	
100	Macnus	Stiprus, skanus	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (macnas)	/	Baltarusių/Lenkų	
101	Mėsa	Užmušto, papjauto, paskersto ir pan. gyvulio ar paukščio dalys, vartojamos maistui	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	

102	Paludieniai	Pavakariai	Baltarusių	Baltarusių	/	/	/	Baltarusių
103	Pasitiešyti	1. Pasistiprinti, atsigaiivinti; 2. Atsikeršyti	Baltarusių	Slavų	baltarusių	/	/	Baltarusių
104	Pavitoti	Pavaišinti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
105	Pečenka	Kepsnys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
106	Pyragas	Smulkių kvietinių miltų ragaišis	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių
107	Pyvas	Ne namie darytas pirktinis alus	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių
108	Plėčka	Butelys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų
109	Skaurada	Keptuvė	Baltarusių/Lenkų	Lenkų/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
110	Torielius	Lėkštė	Baltarusių	Slavų (torielka)	/	/	/	Baltarusių
111	Budavonė	Trobesys, troba	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
112	Čerpė	Molinis indas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių
113	Čytas	Lentomis užkaltas, paprastai trikampio pavidalo, trobos galinės sienos viršus	Lenkų	Lenkų	/	/	/	Lenkų
114	Dvaras	1. Dvarininko ūkis. To ūkio sodyba; 2. Dvarponiai, dvaro žmonės	Baltarusių/Lenkų	Slavų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
115	Gaspada	Butas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
116	Kaminas	Praplatinta dūmtraukio apatinė dalis, skirta mėsai rūkyti, virti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų/Vokiečių	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų
117	Karčema	Smuklė	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
118	Miestas	Didelis gyvenamas punktas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių

Namai, kiemas

119	Padvariija	Kiemas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
120	Peryna	Pagalvis, patalai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
121	Stiklas	1. Trapi, skaidri, permatoma medžiaga; 2. Stiklinis indas	Per slavus iš gotų	/	Senoji rusų	/	/	Senovės rusų		
122	Svetlyčia	Svetainė, svečių kambarys	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
123	Šėtra	Palapinė, lūšnelė	Baltarusių	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
124	Ūlyčia	Kaimo gatvė	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
125	Daktaras	Gydytojas	Slavizmas	/	Lenkų	/	/	Lenkų		
126	Dužas	Storas	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
127	Liekarstva	Vaistas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
128	Mostyti	Tepti tepalu	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių		
129	Podagra	Medžiagų apykaitos liga	Iš graikų per slavus	/	/	/	/	Lenkų		
130	Razumas	Protas, išmanymas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
131	Ūsai	Vyrų plaukai ant viršutinės lūpos	Baltarusių/Rusų	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
132	Zūbai	Lūpos, burna	Baltarusių	Slavų	/	/	/	Baltarusių	Ligos	
133	Atstanka	Liekana	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių (iš rytų slavų germanizmo)	Baltarusių/Lenkų		
134	Bačka	Statinė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
135	Botagas	Virvė su kotu gyvuliams varyti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
136	Budavoti	Statyti, daryti	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
137	Karieta	Gražus su lingėmis vežimas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (kareta)	/	Lenkų		
138	Kašėlė	Pintinė, krepšelis	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų /Rusų (kašė)	baltarusių	/	/	Baltarusių	Ūkis	Darbas

139	Krosyti	Dažyti	Baltarusių/Lenkų	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
140	Kudlas	Susivėlę, ilgi plaukai, gaurai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų
141	Kuodas	Plunksnų kuokštas, paukščiai ant galvos	Baltarusių	/	Baltarusių (kuodelis)	/	/	Baltarusių
142	Kuodelis	Linų, pakulų ar vilnų susuktas gumulas verpti	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
143	Lenciūgas	Grandinė, pančiai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (lancūgas)	/	Baltarusių/Lenkų
144	Moliavoti	Piešti, dažyti, teplioti	Lenkų	Lenkų (maliavoti)	Baltarusių (malavoti)	Baltarusių/Lenkų (maliavoti)	/	Baltarusių/Lenkų
145	Paliavoti	Glazūruoti, aptraukti glazūra	Lenkų	Lenkų (palivoti)	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų
146	Palyčia	Verstuvė (prie žagrės)	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių
147	Priprova	1. Uždaras, užkulas; 2. Padargai, įrankiai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų
148	Procia	Darbas, triūsas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (proca)	/	Baltarusių/Lenkų
149	Rabata	1. Darbas; 2. Elgesys, pasielgimas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų
150	Skrynė	Didelė dėžė	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų (skrynia)	Baltarusių (skrynia)	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų
151	Skūra	Oda, kailis	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių (sluga)	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių
152	Slūžba	Tarnyba, pareigos, darbas	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų /Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
153	Slūžyti	Tarnauti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų
154	Smala	Derva, ratų tepalas	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
155	Stonia	Tvartas	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (stainė)	Lenkų	/	/	Lenkų
156	Baravykas	Šilabudė, tikrinis	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių	Baltarusių

Augalai

157	Burokas	Batvinis, runkelis	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
158	Debesylas	Tarpažolė	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių		
159	Grikas	Rūgtinių šeimos augalas	Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
160	Gruzdai	Valgomas grybas	Rusų	Baltarusių	Lenkų	/	/	Baltarusių		
161	Kanapė	Kultūrinis augalas, iš kurio stiebo gaunamas pluoštas, o iš sėklų spaudžiamas aliejus	Slavizmas	/	Lenkų (kanapės)	Lenkų	/	Lenkų		
162	Kopūstas	Kryžmažiedžių šeimos lapinė daržovė	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
163	Kvietka	Gėlių, žolynų puokštė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (kvietka, kvietkas)	/	Baltarusių		
164	Morkas	Morka, daržovė su rausvu saldžiu šakniavaisiu	Baltarusių	Baltarusių (morka)	Baltarusių (morkva)	/	/	Baltarusių		
165	Pastarnokas	Geltonais žiedais daržovė, kurios šaknys valgomos	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (pasternokas)	/	Baltarusių/Lenkų		
166	Sanevadas	Vėdryninių šeimos augalas, sinevadas	Lenkų	/	/	/	/	Lenkų		
167	Sviklas	Raudonas burokas	Lenkų	Lenkų (sviklis)	Lenkų	Lenkų (čvikla)	/	Lenkų		
168	Grybas	Glebus, minkštas, sporinis augalas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
169	Liūtas	Plėšrus didelis šiltųjų kraštų kačių šeimos žinduolis	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
170	Meška	Lokys	Slavų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
171	Kapa	60 vienetai	Baltarusių	(plg. lenkų, latvių)	Senovės baltarusių	/	/	Baltarusių	Matavimo vienetai	
172	Miera	Saikas, saikingumas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		

173	Mylė	Kelio ilgio matas	Lenkų	Lenkų (mylia)	Baltarusių (mylia)	Baltarusių/Lenkų (mylia)	/	Baltarusių/Lenkų	Tesėsauga, pinigai, ginklai	Teisėsauga
174	Davadas	Tvarka	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
175	Koravoti	Bausti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	/	Rusų/Lenkų (koravonė)	/	Baltarusių/Lenkų		
176	Liudyti	Būti liudytoju	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
177	Prisiega	Priesaika	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
178	Prova	1. Teismas, teismo procesas, byla, teisybė; 2. Dalykas, reikalas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (provavoti)	/	Baltarusių/Lenkų		
179	Sūdas	1. Nuosprendis; 2. Teismas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
180	Sudavadyti	1. Paskirti, suteikti, duoti; 2. Sutvarkyti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių (davadzija)	/	/	Baltarusių/Lenkų		
181	Sūdyti	Teisti, daryti nuosprendį	Baltarusių	Baltarusių	Senovės baltarusių	/	/	Baltarusių		
182	Sūdžia	Teisėjas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
183	Zokanas	Įsakymas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
184	Čyžė	Mokesčiai, nuoma, duoklė	Lenkų	Senovės lenkų	Senovės lenkų	Lenkų	/	Lenkų		Pinigai
185	Grašis	Skatikas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų/Vokiečių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
186	Kaštuotis	Daryti išlaidas	Lenkų	Lenkų	/	/	/	Lenkų		
187	Mašna	Piniginė	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
188	Rokuoti	1. Skaičiuoti; 2. Įskaityti, priskirti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
189	Surokuoti	Suskaičiuoti, suskaityti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (rokuoti)	/	Baltarusių/Lenkų		
190	Zopostas	Santaupos, atsarga, ištekliai	Baltarusių/Lenkų/Rusų	Lenkų (zoposas)	Baltarusių (zoposas)	/	/	Baltarusių		
191	Kardas	Šaltas ginklas kertamais ašmenimis	Baltarusių	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		Ginklai

192	Kulka	Mažas kūgio formos švino gabalėlis, šaunamas iš šautuvo ar kito šaunamo ginklo	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
193	Parakas	Sprogstamoji medžiaga šoviniams	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
194	Provyti	1. Rengti, ruošti, tvarkyti; 2. Užtaisyti (šaunamą) ginklą	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Lenkų (provyti)	Baltarusių/Lenkų (provavoti)	/	Baltarusių/Lenkų		
195	Prūčka	Šautuvas	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
196	Pulkas	Būrys, daugis	Baltarusių	/	Senovės rusų	/	/	Senovės rusų		
197	Pulokas	Pistoletas, šautuvas (mažas)	Lenkų	Lenkų	Lenkų	/	/	Lenkų		
198	Šoblė	Kardas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
199	Alasas	Balsas	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Lenkų	/	Baltarusių	Reiškiniai, dalykai	Apibrėžti dalykai
200	Svietas	1. Pasaulis, Žemė, su visais joje esančiais daiktais; 2. Žmonės ir apskritai visokie gyvi padarai	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
201	Štukas, štukis	Pokštas, išdaiga	Lenkų	Baltarusių/Lenkų /Rusų (štuka)	Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų		
202	Šūtka	Juokai, pokštas	Baltarusių	/	/	/	/	Baltarusių		
203	Nedėlia	Savaitė	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		Neapibrėžti dalykai
204	Panedėlis	Pirmadienis	Lenkų	Lenkų	Senovės rusų	/	/	Lenkų		
205	Čėsas	Laikas, metas	Baltarusių	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
206	Dyvas	Nuostabus dalykas, keistenybė, stebuklas	Baltarusių	Slavų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių		
207	Gadynė	Laikas, metas, laiko tarpas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		

208	Mislis	Mintis	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų		
209	Syla	Jėga	Baltarusių/Lenkų	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
210	Ūmas	Nuovoka, pojūtis, jausmas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
211	Maniera	Elgesys, laikysena	Lenkų	/	/	/	/	Lenkų		
212	Krivulė	Sueiga, susitikimas	Baltarusių	/	/	/	/	Baltarusių		
213	Gromata	Laiškas, raštas, dokumentas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
214	Klumokas	Ryšulys, elgetos krepšys	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
215	Korta	Storo popieriaus lapelis su piešiniais ir ženklais lošti ar burti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Lenkų		
216	Lėlė	1. Žmogaus pavidalo žaislas; 2. Mažas vaikas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
217	Prūdas	Kūdra, tvenkinys	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
218	Pūstynė	Dykumas, griuvėsiai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų		
219	Skarbas	Lobis, turtas	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
220	Šmotas	Gabalas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų		
221	Čielas	Visas, ištisas	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių (cielas)	/	/	Baltarusių	Ypatybės, būdo savybės	Daiktai, objektai
222	Gatavas	Baigtas, padarytas, parengtas, paruoštas	Lenkų	Lenkų	Senovės lenkų	/	/	Lenkų		
223	Kožnas	Kiekvienas	Baltarusių	Baltarusių	/	/	/	Baltarusių		
224	Mackas	Mažas	Lenkų	Lenkų (macitkas)	/	Lenkų (macitkas)	/	Lenkų		
225	Mackiurnikas	Labai mažas, mažytis	Lenkų	/	/	/	/	Lenkų		
226	Šlovnas	Šlovingas	slavų	Slavų	Slavų (šlově)	/	/	Slavų		
227	Šviežias	Naujas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
228	Grečnas	Geras, tikras, kaip reikiant	Lenkų	Lenkų	/	Lenkų	/	Lenkų		

229	Viernai	Dorai, sąžiningai, ištikimai, kaip reikiant	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	Teigiamos būdo savybės, ypatybės
230	Viernas	Ištikimas, doras, sąžiningas, kaip reikiant	Baltarusių/Lenkų	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
231	Viernasis	Teisusis, teisuolis	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
232	Viežlybai	Mandagiai, dorai, sąžiningai, padoriai, gražiai, dailiai	Baltarusių	Slavų	Senovės rusų	/	/	Baltarusių	
233	Viežlybas	Garbingas, doras, padorus	Baltarusių	Slavų (viežlyvas)	Senovės rusų (viežlyvas)	/	/	Baltarusių	
234	Bostras	Vaikpalaikis, nenaudėlis vaikas	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Lenkų	Neigiamos būdo savybės, ypatybės
235	Biednas	Vargingas, vargšas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	
236	Bloznas	Nenaudėlis, niekšas; neišmanėlis, kvailys, pasenęs, silpnas žmogus	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	
237	Balamutas	Kvailys, paikšas	Baltarusių	/	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	
238	Blogai	Silpnai, menkai	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	Baltarusių	Baltarusių	
239	Blogas	1. Prastas, netikęs, negeras; 2. Menkas, silpnas; 3. Sulysęs, liesas, nusilpęs; 4. silpnas, ligotas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	Baltarusių	Baltarusių	
240	Durnas	Kvailas, neprotingas	Baltarusių/Lenkų	Slavų	Baltarusių	/		Baltarusių	
241	Glūpai	Kvailai, paikiai	Baltarusių	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
242	Glūpas	Kvailas, paikas	Baltarusių	Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
243	Gvoltas	Smurtas, prievarta	Lenkų	Lenkų/Vokiečių (gvaltas)	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (gvaltas)	/	Baltarusių/Lenkų	
244	Gvoltyti	Daryti prievarta, jėga versti	Lenkų	Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	

245	Iškada	Nuostolis, žala	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	/	Lenkų (iškadninkas)	/	Lenkų		
246	Kytras	Gudrus, suktas, klastingas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų /Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
247	Kytriai	Gudriai, suktai, klastingai	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų /Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
248	Klapata	Rūpersis, vargas	Baltarusių/Lenkų	Lenkų (klapatas)	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
249	Nabagas	Vargšas, nelaimingas, pasigailėtinas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
250	Nečėstis	Nelaimė	Baltarusių	Baltarusių (neščėstis)	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių		
251	Neprietelius, Neprietelis	1. Priešas; 2. Nevidonas, nenaudėlis, piktadarys	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
252	Prastai	Menkai, nelabai kaip	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų		
253	Prastas	1. Menkas, blogas, netikęs; 2. Neprivilegijuotos klasės, neturtingas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių/Lenkų		
254	Raspusta	1. Nusikaltimas, nusižengimas; 2. Išdykavimas, pasileidimas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
255	Razbajus	Muštinės, peštinės	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
256	Skūpai	Šykščiai	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
257	Skūpas	Menkas, prastas	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
258	Smertnai	Mirtinai	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Senovės rusų	/	/	Baltarusių		
259	Smirdas	Nevidonas, netikęs, negeras žmogus	Senoji rusų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
260	Sterva	Biaurybė, mėšlas	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
261	Strokas	1. Išgastis, baimė; 2. Negandas, nelaimė	Baltarusių/Lenkų	Slavų (striokas)	Baltarusių (striokas)	/	/	Baltarusių		
262	Boti	Kreipti dėmesį, paisyti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Veiksmai	

263	Dyvytis	Stebėtis	Baltarusių (dyvyti)	Baltarusių	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Vidinio veiksmo veiksmažodžiai
264	Dūmoti	Galvoti, manyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	
265	(Įsi)temyti	Įsižiūrėti, įsidėti į galvą	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
266	Išmislyti	Sugalvoti, sumanyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
267	Liubytį	Mėgti	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
268	Mislyti	Manyti, galvoti, pagalvoti, pamanyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
269	Padyvyti	Stebėtis, nustepti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
270	Sudūmoti	Sugalvoti, sumanyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių (dūma)	/	/	Baltarusių/Lenkų	
271	Susigadyti	Būti reikalingam	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
272	Susimislyti	Pagalvoti, atsiminti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
273	Šaltyšiauti	Būti šaltyšiumi	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų	
274	Tropytis	Atsilikti, pasitaikyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (tropti)	/	Baltarusių/Lenkų	
275	Velyti	1. Intr. linkėti. 2. Tr. liepti įsakyti	Baltarusių	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
276	Vožyti	Brangiai vertinti	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	
277	Žėlėk	Pasigailėk	Baltarusių/Lenkų	Slavų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų	
278	Dėkavoti	Dėkoti	Slavizmas	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	
279	Čėdyti	Taupyti, tausoti, gailėti	Baltarusių	Baltarusių	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
280	Daboti	1. Prižiūrėti, saugoti; Žiūrėti, stebėti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Judėjimo veiksmažodžiai
281	Kavoti	Slėpti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
282	Kloniotis	Lenktis, reiškiant pagarbą ar nusižeminimą	Baltarusių/Lenkų	Lenkų (klonioti)	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
283	Mačyti	Padėti	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių	
284	Padūmoti	Pagalvoti, pamąstyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių (dūma)	/	/	Baltarusių/Lenkų	

285	Pakavoti	Paslėpti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusų	/	/	Baltarusių
286	Pa(si)provyti	1. Pataisyti, sutaisyti; 2. Užtaisyti šautuvą; 3. Paruošti, pagamintis; 4. Pasidaryti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Lenkų	/	/	Lenkų
287	Pasiklonioti	Su pagarba nusilenkti	Baltarusių/Lenkų	Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
288	Pasiliecovoti	Atsidėti, pavesti save kieno nors malonei	Lenkų	Lenkų (paliecovoti)	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų
289	Pasimislyti	Pagalvoti, apmąstyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
290	Pasiūlyti	Pareikšti norą, pasirengimą kam nors padėti, patarnauti, ką nors kam duoti	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių
291	Pavelyti	1. Liepti, įsakyti; 2. Leisti, nedrausti	Baltarusių	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių
292	Pilnavoti	Prižiūrėti, išlaikyti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (pilniavoti)	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų
293	Ponavoti	Ponauti, būti ponų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių	Baltarusių/Lenkų (panavoti)	/	Baltarusių/Lenkų
294	Pridaboti	Prižiūrėti, pasaugoti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (dboti)	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
295	Siūlyti	Prašyti ką imti, davinėti	Baltarusių	/	Baltarusių	/	/	Baltarusių
296	Šutyti	Krėsti juokus, juokauti	Baltarusių	/	/	/	/	Baltarusių
297	Apbranyti	Apgauti, apmulkinti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (apibranyti)	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
298	Atboti	Paisyti, kreipti dėmesį į ką, bijoti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
299	Bluznyti	Piktžodžiauti, keikti	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų (bliuznyti)	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų
300	Branyti	Apgauginėti, sukčiauti	Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų

**Neigiami
veiksmai**

301	Dovyti	Kankinti, kamuoti	Slavizmas	Baltarusių/Rusų	Baltarusių (dovytis)	/	/	Baltarusių		
302	Iškolioti	Išplūsti, išbarti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	/	/	Lenkų		
303	Kolioti	Plūsti, barti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (kalioti)	/	Lenkų		
304	Mūčyti	Kankinti	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
305	Nudovyti	1. Nukankinti, užkamuoti; 2. Nusidovyti - sunykti, išnykti	Slavizmas	Baltarusių/Rusų	Baltarusių (dovytis)	/	/	Baltarusių		
306	Nusimučyti	Nusikamuoti, nuvargti	Baltarusių	Baltarusių/Rusų	Baltarusių	/	/	Baltarusių		
307	Pablogti	Nusilpti, sublogti	Baltarusių	/	Baltarusių	/	Baltarusių	Baltarusių		
308	Padaboti	Pasekti, pažiūrėti, pasaugoti	Lenkų	Lenkų	Lenkų	Baltarusių/Lenkų (dboti)	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų		
309	Pardovyti	1. Nukamuoti, nuvarginti; 2. Nualinti, iščiulpti dirvą	Slavų	Baltarusių/Rusų (dovyti)	/	/	/	Baltarusių		
310	Pūstyti	1. Eikvoti; 2. Gadinti, darkyti	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	/	Baltarusių/Lenkų		
311	Ak	O, ai, oi	Slavų	Slavų	Baltarusių	/	/	Baltarusių	Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės	Jaustukai, ištiktukai, jungiamieji žodžiai, dalelytės
312	Ale	Bet	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų		
313	Mylista	Junginyje su "jūsų" - jūsų sveikata, jūsų malonė	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	Baltarusių/Lenkų	/	/	Baltarusių/Lenkų		
314	Stui	Stok, nutilk	Lenkų	/	/	/	/	Lenkų		

Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet